

„A fényképek egy része 1956 egyik legvonzóbb arcát mutatja meg: az újrakezdés bizalma csillog teológusok és lelkészek tekintetében.”

▶ Aranykor – árnyak közt – 5. oldal

„...az embert megdöbbeníti mindaz, ami a szeme elé tárul: az állambiztonsági gépezet működése, a függőség kialakításának technikái, a bizalmatlanságkeltés vagy az egyház, a személyiség és a lélek rombolásának módszerei.”

▶ Interjú Mirák Katalinnal – 6. oldal

„Másik nagy érdeme a munkának, hogy valóban elfogulatlanul szól a magyar evangélikusok küzdelméről: a szerző nem tartozik semmilyen irányzathoz, s így esetleges előítéleteivel és preferenciáival nem terheli az olvasót.”

▶ Amerikai könyv a magyar evangélikusok kommunizmus alatti küzdelméről – 7. oldal

Mindenki a maga dolgát... ▶ 3. oldal
Be kell tartani... ▶ 4. oldal
Megtörtént járnivaló adventben ▶ 9. oldal
Elharmadított eskü ▶ 9. oldal
Van-e szükség karácsonyfára? ▶ 11. oldal
A téma az utcán hever... ▶ 11. oldal

SEMPER REFORMANDA

„Megtörténhet, hogy Isten egy embernek bűnei bocsánatát nem engedi megadni, és megmarad lelkiismeretének vergődése és nyugtalansága a szentség után is, mint annak előtte. Itt bölcsen kell eljárni, mert hitében van a nyomorúsága. Lehetetlen, hogy a szív ne legyen boldog, ha hiszi bűnei bocsánatát, ahogyan nem lehetséges, hogy ne legyen szomorú és nyugtalan, ha nem hiszi bűnei bocsánatát. Ha Isten gyengének engedi maradni a hitet, azon ne essünk kétségbe, hanem fogadjuk mint próbatételt és kísértést, melyen keresztül Isten az embert próbára teszi, indítja és ösztönzi, hogy annál inkább kiáltson és könyörögjön ilyen hitért...”

▶ Luther Márton: A bűnbánat szentségéről (Kozma Éva Mária fordítása)

Adventi gyertyagyújtás Ausztriában – a SAAT protestáns hetilap ajándék fotója

FOTO: EVANGELISCHER PRESSEVERBAND IN ÖSTERREICH/USCHMANN

Hittel hittel

Szokatlan adventi csomag érkezett az egyházakhoz néhány nappal ezelőtt: a várakozásról szól, csak nem úgy, ahogy mi szoktunk róla beszélni advent idején. Kormányzati kezdeményezésre – ezer, véletlenül kiválasztott ember megkérdezésével – felmérést készítettek arról, hogy milyen kép él a magyar társadalomban az egyházak szolgálatáról, társadalmi tevékenységéről és közszerepléséről. Ha túltesszük magunkat az első védekező és elhárító kérdéseken (Miért a kormányzat? Miért ezer ember? Miért pont ezekkel a kérdésekkel?), amelyeket ilyenkor szinte kötelezően fel szoktunk tenni, mégis megérkezhetünk a lényegi kérdéshez: mit is vár az átlagos külső és belső szemlélő tőlünk, egyházaktól?

A megkérdezettek véleményét tükröző összkép senkit sem rendíthet meg, aki az elmúlt másfél évtizedben figyelemmel kísérte a hasonló kutatásokat. Tudtuk, hogy széles e hazában szociális intézményeink és munkánk örvend a legnagyobb, többségi elismerésnek, s hogy iskoláink is szélesebb körben elismertek – még ha a közvélemény szívesebben is juttat nekik elismerést, mint állami támogatást. Örülhetünk annak, hogy az emberi közösségeket megosztó konfliktusok hátterében inkább a pártpolitikát látják, sőt a szociális igazságtalanságot és az etnikai előítéleteket is előbb említik, az egyházakat tehát alig-alig kárhóztatják a megosztásért. Általánosságban megnyugtató többség fogadja el az egyházak társadalmi jelenlétét és mai beágyazottságát, s egy meghatározott kisebbség látna csak helyesnek, ha visszaszorítaná őket.

Mindezt az önmagukban is sokszor bizonytalan egyházak és intézmények talán megnyugvással veszik most tudomásul. Van azonban valami árulkodó már abban is, hogy mi aligha mertük volna önként kitenni magunkat egy hasonló megmértetésnek. S ennek nem csupán az lehet az oka, hogy tudjuk: végső megítélésünk nem emberek kezében van. Valójában félünk a szembesüléstől. Akárcsak a népszámlálás után, most is megkönnyebbült szavakat hallhatunk arról, hogy ez az elfogadottság

nem is rossz – s ebben van igazság, különösen ha a rendszerváltozás előtti, zsigerekig ható, széles körű ellenpropagandára gondolunk. De mégis...

Aligha megnyugtató, hogy intézményeinkről úgy mondanak – akár pozitív – véleményt, hogy mindössze a lakosság 5–12%-a találkozott velük. Nem megnyugtató, hogy bár a történelmi felekezetek hagyományos arányait (62% katolikus, 18% református, 3,4% evangélikus) visszaigazolta ez a felmérés is, valójában csupán mintegy másfél millió ember jár havonta legalább egyszer templomba. Ez igazából inkább azt jelenti, hogy ebbe a 14%-nyi mozgástérbe vagyunk bezárva, és hogy – még ha szívből örülünk is ennek az „egyházi társadalomnak” – a társadalom többségét nem sikerül elérnünk, megszólítanunk.

Ezt mutatja a felmérés legmeggrázóbb eredménye is: az egyházakat a hitelesség kérdésében nem csupán a tudományos akadémia vagy a bíróságok előzik meg, hanem a rendőrség, a parlament és a kormány is! Csekély vigaszt jelent, hogy a média, különösen is a kereskedelmi csatornák messze mögöttünk végeztek. Csúszás a püspökök megszólalásainak van nagyobb súlyuk a miniszterek és a professzorok után – ami összességében inkább természetes hagyománytiszteltől fakad. A valóságos kép – úgy tűnik – az, hogy az átlagember mindennapi életéhez sem az egyház, sem Isten igéje nem tartozik hozzá.

De advent idején mindezt nem érthetjük másként, mint várakozásként – az arra való várakozásként, hogy meg tudjuk teremteni a hitelességet újra, szélesebb körben. Erkölcsei, lelki, emberi hiteltelre van szükség, amelyet csak őszinte és mások felé nyitott beszélgetéssel, imádsággal, megszólalással és munkával lehet megteremteni.

Az egyház távlati ma: 14+86% – Jézus szeretetével, aki eljött mindannyiunk hideg világába, szeretetet és fényt, megváltást és örök életet hozva. Őt követve a megbecsülés nem teljesítmény, hanem szolgálat: hittel hittel!

■ DR. KORÁNYI ANDRÁS

Az Emmaus a nyolcvankettedik

Új egyházközség alakult Nyíregyházán

▶ Pál apostol munkája nyomán, ahogyan leveleiben olvashatjuk, évről évre új gyülekezetek jöttek létre. Két évezred alatt kialakult az egyház mai formája. Maradt azonban mozgástér, s keresztény missziói elkötelezettségünkől fakadóan mindannyiunk feladata, hogy ezt a lehető legjobban használjuk ki. Miként tették ezt Nyíregyházán, ahol Nyíregyházi Emmaus Evangélikus Egyházközség néven új egyházközség született. Az Északi Egyházkerület nyolcvankettedik egyházközségének megalakulása alkalmából tartott ünnepi istentiszteleten december 3-án délelőtt dr. Fabiny Tamás, a kerület püspöke hirdette az igét.

Hogy miként is született az új evangélikus közösség? 1988-ban kezdődött el Bozorády Zoltán nyíregyházi lelkész kitaró munkája nyomán az Emmaus

Evangélikus Szeretetotthon építése; az intézményben ma már száz idős ember élhet keresztény szellemiségben. Az idősek istentiszteletére egyre többen

jöttek a városból és a szeretetotthon környékéről – s az összegyűlekezett hívek számára egyszer csak kicsinek bizonyult az épületgyűttes közepére tervezett kápolna. Azért, hogy a diakóniai intézmény lakóinak közössége mellett formálódó gyülekezet – benne az „alulról kezdeményezett” imakör, ifjúsági óra, énekkar – megfelelő helyet kapjon, jogosan vetődött fel a templom építésének gondolata...

Az imádságba foglalt álom tavaly valósággá vált. A templomot D. Szabik Imre egy évvel ezelőtt felszentelte. Az egyházközségi, az egyházmegyei, végül az egyházkerületi közgyűlés pedig jóváhagyta a közösség önállósodási kérését, s 2006 tavaszán megjelölte az új egyházközség hivatalos megszületésének időpontjaként az egyházi esztendő első vasárnapját.

Az egyházközséggé szerveződés alkalmából tartott ünnepi istentiszteleten mintegy százötven hívő volt együtt, közöttük Benczúr László, az Északi Egyházkerület felügyelője, valamint Muntag András, a zsinat nem lelkesíti elnöke. Fabiny Tamás az emmausi tanítványokról (Lk 24,13–35) szóló igehirdetésében elmondta: az Emmaus felé igyekvő tanítványok búsan, magányosan és reményvesztetten haladtak az úton. Azonban melléjük szegődött Jézus, és ők egy délutánt, sőt egy estét töltöttek vele. Végül pedig miután a kenyér megtörésében is együtt voltak, egészen megváltoztak, s a visszafelé vezető úton az örömtől és lelkesedéstől izgottan siettek a többiekhez, hogy hírvöl vigyék: találkoztak a Mesterral. „Az emmausi egyházközség tagjainak kívánom, hogy a visszatérő tanítványok lelkületét hordozzák magukban, s így építsék a megszületett és növekedő gyülekezetet!” – mondta a híveknek az egyházkerület vezetője.

■ HORVÁTH-HEGYI OLIVÉR

A SZERZŐ FELVÉTELE

Közgyűlés a nyugati egyházkerületben

FOTO: MENYES GYULA

A Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület december 2-án Győrött, az egyházkerületi székházban tartott közgyűlésen megválasztotta a következő hatéves ciklusra a kerület által az országos munkaadó bizottságokba, valamint az intézmények igazgatótanácsaiba és a lelkészképzés vizsgabizottságba delegált tagjait.

É L Ő V Í Z

ADVENT 2. VASÁRNAPJA – Róm 15,4–13

Advent: új lehetőség

Az egyházi esztendő körforgásában elérkezett advent. Sok kedves „szokás” is fűződik ehhez az időszakhoz. Ezek azonban nem akarnak csupán értelmetlen díszszévé lenni Jézus-várásunknak, hanem sokszor nagyon is *éles figyelmeztetések*. Talán az elmúlt egyházi év mulasztásaira mutatnak rá. Mi mindent határoztunk el, fogadtunk meg az adventi koszorú gyertyáinak szelíd fényébe tekintve tavaly?

Ilyen jellegzetes, figyelmeztető adventi kép volt a következő is: *Jézus az ajtó előtt áll, és bebocsátást kérve zörget.* De az idén megint csak kívülről kéri a bebocsátást, várva, hogy az ajtó belülről megnyíljon.

Isten világában nincs kényszer – *kérés, hívás, zörgetés van.* Jézus sokszor, sokféle-keppen zörgetett az elmúlt évben is, amit többnyire meg sem hallottunk a világ zajától. Ma divat a zajba menekülni; mindig szóljon valami: rádió, magnó, televízió... Vagy beletemetkezni valami olvasnivalóba. Vannak, akik még a metrő mozgólépcsőjén is képesek olvasni. Ismertem egy családot. Ebédnél együtt ültek az asztal körül, de ki-ki olvasott valamit, hogy addig se kelljen beszélgetniük... Az ember nyugalomra vágyik, de mégis zajt teremt maga körül – panaszkodik a magányra, de kerüli a beszélgetést...

Advent – az új egyházi esztendő nyitányaként – nem egy értelmetlen körforgás része. Jézus valóban *újat akar kezdeni.* A zörgetésre választ vár. Várja az ajtó megnyílását. Már sokszor elutasítottad, de ő nem mond le rólad. Ő az, aki nem vágta ki a terméketlen gyümölcsfát... Vár még egy esztendeig.

Várja, hogy lelked bezárt ajtaja megnyíljon előtte. Magadban hordod sebeidet, fájdalmadat, csalódásaidat. *Talán már rég nem is imádkozol,* vagy sohasem imádkoztál. Panaszkodsz, hogy senki sem segít rajtad. „Nincs emberem!” Mint a bethesdai beteg történetében: mindig megelőznek, mindig más lép be előbb a gyógyító vízbe... Pedig ott van előtted a segítség: a zörgető Jézus, egy-egy testvér, barát.

Legyen ez az ideai advent igazán új. Jézus erőszakkal nem megy be az ajtón, de várja, hogy belülről megnyíljon, és igazi hittel, várakozással, örömmel hangozzék a hívás: „Jöj be, ő, mért állasz ott kint, / Isten megszületett Fia? / Várva várlak, nyitva házam, / Nyitva szívem ajtaja.” (EÉ 139,1)

■ GÁNCSS ALADÁR

Békesség bennem

Mennyei Atyám!
Köszönöm a betlehemi angyal újra felcsendülő üzenetét: békességet teremtő szereteted jó hírért.

Drága Megváltóm!
Köszönöm a napkeleti bölcsek békéjét – a rád találó ember szívének megnyugvását.

A téged ölelő Simeon békességét – az Üdvözítőjét felismerő ember reményét.

A csendben szavadra figyelő Mária békéjét – az igéddel táplálkozó ember belső örömeit.

De legfőképp köszönöm a keresztedre visszatekintő tanítványok békességét – a kegyelmet kapott ember szívének erejét.

Megszentelő Uram!
Kérlek, add nekem a börtön mélyén alvó Péter békéjét – a sorsát kezdedbe rejtő ember lelki nyugalmát.

A futását bejező Pál békességét – a jó lelkiismeret bátorságát.

Kérlek, érleld bennem megújító munkád gyümölcsét, hogy ebben a nyugtalanság lázában élő világban is békesség eszköze lehessen. Ámen.

■ SEFCSIK ZOLTÁN

A *Fényforrás – Tíz karácsonyi szó a léleknek című kiadványból.* A könyv a Luther Kiadó könyvesboltjában (1085 Budapest, Üllői út 24.) és a Huszár Gál papír- és könyvesboltban (1054 Budapest, Deák tér 4.) is kapható.

„Befogadott az irgalom...”

Advent nem ért véget Jézus születésekor. Mindazokban, akik megismerték őt földi életútja során vagy később a tanúk bizonygatótételéből, még inkább fölerősödött a teljes közösség utáni vágy. A vasárnap evangéliuma reménytelül várakozásra biztat. Krisztust várjuk, aki megváltásunkat, Isten országának teljességét hozza.

De vajon nem terheli-e meg reményességünket a valamiből való kimaradás félelme, szorongása? Emlékszem a pillanatra, amikor kifelejtettek a kirándulók névsorából. „Nem is szállhatok majd fel a buszra!” – hasított belém az ijesztő gondolat. És még számtalan, ennél sokkal fájdalmasabb emlékem van. Amikor nem feleltünk meg, nem voltunk alkalmasak, helyhiány volt, vagy csak egyszerűen későn kapcsolódtunk, megelőztek bennünket, elkéstünk... Életünk tele van a kirekesztettség kudarcaival.

Néhány évvel ezelőtt éppen az adventet megelőző időben jártunk Gyöngyöspátán. Megnézhettük a gótikus katolikus templom szépséges Jessze-oltárát, a fekvő Isai oldalából kihajtó fával. Koronájának csúcsán Jézust tartja ölében Mária. Az Isai gyökereiből sarjadt

hajtással Jézus e világi családfáját ábrázolták. Isten egy nép, egy család földi vándorlásába ágyazta bele, rejtette el mennyei ajándékát. Igénk nemes egyszerűséggel önti szavakba Urunk mélyre hajló, porig alázkodó szeretetét: a názáreti Jézus saját népének szolgájává lett. Beteljesedett az ígért, de „*az övét nem fogadták be őt*” (Jn 1,11).

Jessze vesszeje mégsem hajtott hiába. Családfából „életfává” növekedett. Isten nemcsak választott népének, hanem minden embernek Krisztus által kínált menedéket szeretetében. Pál apostol egy korábbi fejezetben a szelíd és a vad olajfa képével beszél Isten mindnyájunk felé nyitott, befogadni kész irgalmáról. Nincs különbség Isten előtt a családfához tartozó zsidók és a később „beoltott vadhajtások” között. Mindannyian egyként sóvárgunk és szorulunk rá szabadtársára. Azért lehetséges „*egy szívvel, egy szájjal*” dicsérnünk Istent, mert ugyanaz a kegyelem ment meg minket, készít számunkra utat, és nyit egyszer ajtót nekünk.

A gyöngyöspatai Jessze-oltáron a fa törzsén – mielőtt gallyai szerteágaznának – festették meg Jézus kereszttáldo-

zatát. Hitvallás az arról, hogy a hajtások csak Krisztus halála árán lesznek az igazi élet hordozói. Krisztus által az Úristen olyanok számára is utat készített, akik nagyon messze voltak, vannak országától, de mégsem kirekesztettek a szeretetéből.

Jézus körül sokan – merőben különböző utat megjárt emberek – osztoztak a befogadottság örömeiben: a samáriai asszony, Zákheus, Péter és a többi tanítvány, a Jézus jobbján megfeszített gonosztevő, a római százados, az emmausi tanítványok... És folytathatnánk a sort egészen máig. Mi magunk is színesítjük az irgalmat nyertek seregét. *János evangéliumának* biztatása személyre szóló: „*Ezek pedig azért írtattak meg, hogy higgyétek...*” (20,31a) Mi is türelmet, erőt, vigasztalást meríthetünk belőle várakozásunkban. Isten új életet teremtő igéjére hagyatkozva lehetünk igazi adventi gyülekezet. Imádkozhatunk. Isten élé vihetjük a távoliakat, a felé nehezen elindulókat, a tőle messzire sodródottakat, nehézeteseinket. A bővelkedő reménység azt jelenti, hogy adventi várakozásunk távlati egészen pünkösdig érnek. „*Megnyílt az ég harmatozva*”, mi pedig kö-

A VASÁRNAP IGÉJE

nyöröghetünk és bizakodhatunk, hogy a Lélek esője öntözze vetéseinket.

Egyedül Isten bennünket is befogadó, bűnbocsátó szeretete képes minket szembefordítani saját kirekesztő indulatainkkal. Milyen kis megbántottság vagy feszültség elég ahhoz, hogy levegyük a kezünket valakiről, elforduljunk tőle, vagy a szó szoros értelmében kiteszünk szeretetünkéből, mert nem méltó rá! Bővelkedő reménységünk önmagunkkal kapcsolatban is lehet. Isten ereje képes arra, hogy ne egymás ellenében, hanem egymásért legyünk az Atya gyermekei.

■ CSERHÁTINÉ SZABÓ IZABELLA

Imádkozunk! „Urunk, hála, hogy te táplálsz napról napra szüntelen! / Áldva légy, hogy minden új nap új öröm, új kegyelem! / De a szívünk vágyakozva azért sóhajt feléd: / Engedd, Jézus, megízlelnünk örök élet kenyerét!”

Oratio œcumenica

[Lelkés:] Mennyei Atyánk, magasztaljuk örök kegyelmedet, hogy az idők teljességében elküldted a világ megváltására megszületett Fiadat, akinek ígértében bízva könyörgünk most hozzád.

[Lektor:] Urunk, az adventi időben is munkálkodj közöttünk Szentlelkeddel, hogy igéd gyümölcsöt teremjen életünkben, és felkészülten várjuk a számadás napját, Üdvözítőnk második eljövételét! Jézus Krisztusért kérünk,

[Gyülekezet:] Urunk, hallgass meg minket!

[Lektor:] Urunk, könyörgünk kishitű testvéreinkért, akik nem merik kezdedre bízni életüket, és szüntelenül aggodalmaskodnak önmaguk, szeretteik és

az egész világ jövője miatt. Mutasd meg nekik is szereteted hatalmát, és oszlasd el minden félelmüket, hogy teljes szívvel rád hagyatkozzanak, és megismerjék a beléd vetett bizalom békességét! Jézus Krisztusért kérünk,

[Gyülekezet:] Urunk, hallgass meg minket!

[Lektor:] Urunk, oltalmadba ajánljuk gyülekezetünket, egyházunkat és minden keresztény testvérünket szerte a világon. Teremts egyetértést és egészséget megváltott gyermekeid között, hogy amikor szent Fiad születését ünnepeljük, az egész világ felismerje benne Üdvözítőjét! Jézus Krisztusért kérünk,

[Gyülekezet:] Urunk, hallgass meg minket!

ISTENTISZTELET ÉS ÉNEKLÉS 3.

Istendicséret – másképpen

► **Az alábbiakban egyházunk jelentős teljesítményt felmutató liturgikus együttesét, az éppen egy évtizede tevékenykedő Fővárosi Protestáns Kántorátust mutatjuk be. (E. Zs.)**

A fővárosi kántorátusai angol mintára alakultak. A szigetország nevesebb anglikán templomai kamarakórusokat működtetnek a zsoltairos istentiszteletek zenei szolgálatának ellátására. A szoprán többnyire kishitű éneklők, a többi szolamot férfi énekesekre bízják. (Helyenként persze alkalmaznak női énekeseket, illetve kislányokat is.)

E több száz éves hagyomány magjait vetették el 1996-ban Budapesten, amikor megalapították a katolikus és a protestáns kántorátust. Tíz éve – a nyári szünidő kivételével – minden vasárnap zenével dicsérik az Úristent a kelenföldi evangélikus templomban.

Ma már jól látható, hogy nem volt hibavaló a fáradozás. Az evangélikus egyházzenei életben egyedülálló, hogy heti rendszerességgel ilyen színvonalú zenés istentiszteletek szöleljenek meg.

Nem véletlen, hogy e kezdeményezés Kelenföldön lelt otthonra. Itt már a kántorátus megalapítása előtt is énekeltek *vesperást* (esti közös imádságot) a gyülekezeti énekar vezetésével. Az együttes irányítója dr. *Bence Gábor*, aki kezdetben saját énekkarából szervezte maroknyi énekes társaságát, majd később a Zeneakadémia egyházzene tanszakának növendékei is segítettek munkáját. Alkalmanként nyolc-tíz-tizenkét énekes szolgál egy-egy istentiszteleten, ahol egyszólamú recitált tételek éppúgy megszólalnak, mint többszólamú korálok és komoly vokális zeneművek.

A kántorátus repertoárját főként német késő reneszánsz és kora barokk kórusművek alkotják. Előadásukban gyakran hallhatók *L. Lechner*, *M. Franck*, *A. Hammerschmidt*, *J. Walter*, *C. Othmayr*, *M. Vulpius*, *H. Schütz* művei és *J. S. Bach* korálharmonizációi.

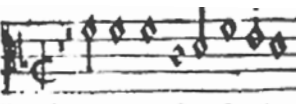
A Fővárosi Protestáns Kántorátus tízéves fennállása alatt kialakult egy kis létszámú *vesperázós „törzsközönség”*; ők rendszeres látogatói az esti alkalmaknak. Ismerős arcoknak énekelni mindig nagy öröm, s talán szép lassan újabb ismeretlenek válhatnak ismerősökké, akik rácsodálkozhatnak ennek az áhítattípusnak az

egyedi voltára: a zsoltairos gyönyörű képi ábrázolásait, a kollektá imádság egyszerűségében megbúvó gazdagságot, a Magnificat csöndes ünneplőességét, az énekesek által megszólaltatott motetta ígérez kapcsolódó aktualitását vagy a közösen énekel *Miatyánk* megtisztító erejét. Ez a szűk óra a liturgiai gazdagságon túl igazi kulturális élményt is ad.

A tavaly megjelent *Evangélikus istentisztelet – Liturgikus könyv* (LK) tartalmazza a vesperás rendjét. (Ennek alapját a tíz éve megjelent *Protestáns graduál* adja; a kötetet dr. *Ferenci Ilona* szerkesztette 16–17. századi protestáns graduálok anyagának felhasználásával. [A graduál olyan szertartásos énekeskönyv, amely közli a protestantizmus elterjedése folytán magyarra fordított liturgikus tételeket.] Hamarosan nyomdába kerül a *Gyülekezeti liturgikus könyv* (GyLK) is, amelyet mai énekeskönyvünk mellett kiegészítő kötetként használhatunk, és amelyben bővebben találhatunk zsoltairokat, egyéb énekes tételeket, régi-új népekeket.

A kántorátus úttörő munkát végez a *Gyülekezeti liturgikus könyv* népszerűsítésében. Ez évtől az énekes istentiszteletek a GyLK próbakiadásából folynak. Úgy tűnik, a gyülekezet hétről hétre egyre gör-

CANTATE

Ein feste Burg ist unser Gott

dülékenyebben forgatja a vaskos kötetet, és egyre bátrabban kapcsolódik bele a közös éneklésbe.

Üröm az örömben, hogy a kántorátus fenntartása komoly nehézségekbe ütközik. Felismeri-e valaki a támogatásra váró együttes kihatásatlan energiáit? A szükséges kiadások, a „zenei életben maradás” meghaladják az együttes anyagi lehetőségeit, pedig kottákra, továbbképzésekre, szakmai utazásokra, hangfelvételek készítésére szükség és igény is volna...

Addig is, míg emberi segítség nem érkezik, minden vasárnap 18 órakor felhangzik a fohász: „Úristen, figyelmezzél a mi segítségünkre! Uram Isten, siess minket megszegeni minden szükségünkben, Krisztus Jézusért, mi Urunkért és Megváltónkért. Áldjuk az Atyát és a Fiút a Szentlélekkel együtt! Dicsérjük és magasztaljuk őt örökké! Ámen.”

■ ECSEDI KLÁRA

Adventi napokért

Istenünk, sok-sok feszültség, nehézség és bizonytalanság között élünk. Nem tudjuk, mit hoz a holnap. Aggódunk és küzdünk a munkahelyünkért, családjunkért, közösségeinkért,

országunkért, jövőnkért. Add meg nekünk, hogy egyedül benned bízunk, és meghalljuk szavad.

Istenünk, te azt ígérted, hogy békességet adsz nekünk – és

nem úgy adod, ahogy a világ adja. Kérünk téged az előttünk álló adventi napok békességéért.

Add, hogy keressük és megtaláljuk az alkalmakat, perceket, amikor a te szavadra fi-

gyelhetünk. Add, hogy belülről hasson át minket közelséged, és hogy ezt a mély titkot a körülöttünk élők is meglássák rajtunk.

■ GÖMBÖCZ ELVIRA

A *Fényforrás – Tíz karácsonyi szó a léleknek című kiadványból.* A könyv a Luther Kiadó könyvesboltjában (1085 Budapest, Üllői út 24.) és a Huszár Gál papír- és könyvesboltban (1054 Budapest, Deák tér 4.) is kapható.

Hajdú-szabolcsi esperesiktatás

► **Egyházunk történetében második alkalommal iktattak női esperest. Ezúttal a nyíregyházi evangélikus Nagytemplom telt meg, amikor december 3-án dr. Fabiny Tamás, az Északi Egyházkerület püspöke ünnepi istentisztelet keretében beiktatta hivatalába a Hajdú-Szabolcsi Egyházmege új esperesét, Sztankó Gyöngyit.**

Mint az esperestől székfoglalójában hallhattuk, első emléke a nyíregyházi Nagytemplomról négyéves korából való. A kislány számára félelmetes volt, hogy amikor nagymamája először vitte a templomba, térdmagasságban a fekete kendős, fekete szoknyás asszonyok és fekete ruhás bácsik között csak nagy sötétséget látott maga körül. Amikor azonban belépett a templomba, az ablakokon átszűrődő fény varázslatosan hatott rá. Innentől kezdve mindenre másképp tekintett.

Sztankó Gyöngyit a nyíregyházi templomban keresztelték, ott konfirmálódott, a teológia elvégzését követően ott volt előbb gyülekezeti munkatárs,

azután segéd-, helyettes, majd parókus lelkész, s most ott volt esperesi iktatása is. Nyíregyháza számára otthon, a gyülekezetben való szolgálat pedig hivatás.

Az egyházkerület püspöke az új esperes által választott ige – Fil 3,14 – alapján mondott bátorító szavakat: „...ami mögöttem van, azt elfelejtve, ami pedig előttem van, annak nekifeszülve futok egyenest a cél felé...”

Esperesként a lelkészekből és a presbitériumoktól fegyelmezett ügyintézőt és pontos munkát vár el, hogy a jó rend betartása segítse a gyülekezetek minden-

A SZERZŐ FELVÉTELE

napi életét. Kiemelte még, hogy keresztényként mindannyian Isten képességét fedezhetjük fel egymásban, ezért a kölcsönös tiszteltetés és megbecsülésnek az egyházmege minden lelkésze és tisztségviselője részéről természetesnek kell lennie.

Az istentisztelethez kapcsolódó ünnepi közgyűlésen hangzott el a korábban már beiktatott Márffy István egyházmegei felügyelő székfoglaló beszéde, amelyben kiemelten foglalkozott az egyházmege hét gyülekezete közötti testvéri hangvétel megteremtésével és az egy területen szolgáló lelkészek kapcsolatának javításával, a párbeszéd szorgalmazásával, valamint az ifjúsági munka megerősítésével.

Az alkalmon jelen volt, és köszöntőjében együttműködési készségéről biztosította az újonnan beiktatott egyházmegei elnökséget Benczúr László egyházkerületi felügyelő, Fülöp István, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés elnöke, valamint Csabai Lászlóné, Nyíregyháza városának polgármestere.

Az ünnepi közgyűlés végén az újonnan beiktatott esperes lánya, Laborci Dóra fuvolajátékával lepte meg édesanyját.

■ – HORVÁTH-HEGYI –

Szeretne szeretni

Lelkésziktatás Csabacsüdüön

► **„Legyek én az emberek szívében szeretet” – írta iktatási meghívójára Láng Pál. A csabacsüdi gyülekezet lelkésze – rendhagyó módon – saját szavait választotta az ünnepi istentisztelet mottójául. A mondat tizennyolc éve már szerepelt egy meghívón: a fiatal embert akkor szentelték pappá a gyulafehérvári római katolikus székesegyházban.**

Az egyházi esztendő utolsó napján, december 2-án új fejezet kezdődött a csabacsüdi lutheránus közösség életében; hosszú idő után ismét lelkészt iktattak a község templomában. Láng Pál 1988-ban még katolikus reverendában állt az oltár előtt. Azóta nemcsak felekezetet, hanem állampolgárságot is váltott, és családostól alapított. Tíz éve szolgál a Szarvas melletti faluban feleségével együtt, aki az ünnepi istentiszteletet is az orgonapadon ülve élte át.

Lászlóné Házi Magdolna espereshelyet-

tes 1Jn 4,7–8 alapján tartott igehirdetésében hangsúlyozta, hogy az immár parókus joggal felruházott lelkész akkor lehet csak igazán „a szeretet követe”, ha rácsodálkozik a Mindenható mérhetetlen szeretetére. „Isten szeretetének a csúcsa pedig az, hogy belehalt az érted való gyötrelembe a kereszten, hogy neked életet lehessen” – fogalmazott az igehirdető. Felhívta a figyelmet arra is, hogy az igazán türelmet, szeretetet igénylő ügyek általában nem a legjobb pillanatban kerülnek a lelkész elé: „Jézus módjára” kell megszakítani a tervezett menetrendet, ha szembejön a beteg, a sikkasztó finác vagy a parázna asszony.

„Szerettem! Máshogy nem is kezdhettém, mint ahogy János apostol is kezdte: Szerettem!” – indította 1Jn 2,7–11 alapján elmondott prédikációját Láng Pál. A beiktatott lelkész azt kérte a csabacsüdiektől, hogy nyissák ki a szívüket, fogadják be őt, mert azt a szeretetet szeretné továbbadni, amelyet Istentől kap. Később így fordult a hívekhez: „Jézus Krisztust szeretném vinni a szívetekbe,

mert egyedül ő a szeretet. Segítetek a szeretet megélésében és gyakorlásában!”

Az istentisztelet után személyesen köszöntötte a beiktatott lelképásztort

FOTÓ: ONCSIK ÉVA

Ribár János esperes, Sovány Pál egyházmegei felügyelőhelyettes és Frankó János Mihály, a község polgármestere.

■ L. J. Cs.

Ülésezett az esperesi kollégium

FOTÓ: HORVÁTH-HEGYI OLIVÉR

A tájékoztató jegyében telt egyházunk esperesi kollégiumának idei negyedik találkozója november 28-án az Északi Egyházkerület Püspöki Hivatalában. A kollégium tagjait ebben külső előadók is segítették. Az egyházak társadalmi lehetőségeiről dr. Csepregi András, az Oktatási és Kulturális Minisztérium Egyházi Kapcsolatok Titkárságának titkárságvezetője szolt; az egyházmegek pénzügyi és jogi teendőiről Csorba Gábor, az Országos Egyházi Iroda Gazdasági és Pénzügyi Osztályának vezetőjét hallgathatták meg a résztvevők, a jövő évi paksi országos találkozó terveivel kapcsolatban pedig ifj. dr. Fabiny Tibor adott tájékoztatást.

■ SZEMEREI JÁNOS

Modellgyülekezet Nyírteleken

A Nyírszőlőshöz tartozó Nyírteleken Györfi Mihály lelkész végez missziói szolgálatot. Egy erősödő, aktivitásában modellértékű közösség terveivel ismerkedhetett meg dr. Fabiny Tamás, az Északi Egyházkerület püspöke december 2-án, az ez évi gyülekezeti csendesnapon. Délőtt Györfi János Sámuel, délután a püspök szolgált igei utraival. Őszinte párbeszédre, valamint emberközeli, kötetlen találkozásokra nyílt lehetőség a – mintegy száznegyven résztvevővel lezajlott – délutáni fórumbeszélgetésen, illetve az áhítat után szűkebb körben is.

■ HORVÁTH-HEGYI OLIVÉR felvétele

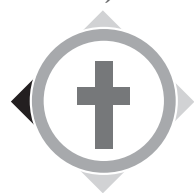
Harmadszorra három

Az Északi Egyházkerület immáron harmadik alkalommal írt ki parókus alkalmassági vizsgálatot, azonban dr. Fabiny Tamás, a kerület püspöke most találkozott első ízben beosztott lelkészekkel a felkészültségüket, gyakorlati tudásukat felmérő bizottság elnökeként. Az idei vizsga a kerület püspöki hivatalában zajlott november 30-án. A jelöltek – Hokker Zsolt (Óbuda), Keczkó Pál (Budahegyvidék) és Lőrincz Csaba (Nyíregyháza) – mindhárman eleget tettek a követelményeknek, megszerezték a parókus lelkészi bizonyítványt, így ezután parókus állásokat is megpályázhatnak, illetve a gyülekezetek által meghívhatók.

■ HHO

Mindenki a maga dolgát...

ÉGTÁJOLÓ

Vége egyházkerületünkben is véget ért az egész egyházunkat – de különösen is a jelölőbizottságok elnökeit és tagjait – erősen igénybe vevő választási folyamat. Advent első vasárnapjának vigíliáján közgyűlésünkön élünk jogunkkal, és eleget tettünk kötelezettségünknek: megválasztottuk az országos munkaági bizottságokba és intézményeink igazgatótanácsaiba delegált kerületi képviselőinket és az egyházkerületi lelkészképesítő bizottság tagjait. Ami a teljes tisztújításból még hátravan – tudniillik az országos bizottságok néhány taggal való teljessé tétele –, az már a megválasztott bizottsági tagok és az országos presbitérium feladata lesz.

Szóban is megtettem, de most – nekünk említése nélkül – ezen a helyen is köszönetet mondok jelölőbizottságunk elnökének és tagjainak, hogy pontosan, a törvényességre ügyelve végezték munkájukat. Örömmel és megelégedéssel ál-

lapíthatjuk meg, hogy egyházkerületünkben ékesen és jó rendben történt minden. Bízom benne, hogy mindenhol és minden szinten hasonlóképpen jó rendben történtek a dolgok.

Ahogy erről már hírt adtunk, zsinatunk is megtartotta alakuló ülését. Most már intenzíven készülhet a korábbinál jóval szélesebb hatókörű munkájára, hiszen az országos közgyűlés feladatainak jelentős része is – a két testület fúziója után – most már a zsinatra hárul. Mire olvasóink advent második vasárnapján kézbe veszik ezt a lapszámot, már túl leszünk az új országos presbitérium első ülésén is.

Feltételezem, egyházunkban nem vagyok egyedül a gondolattal: jó, hogy lezárult az a hosszú folyamat. Most igazán nekünk szól Luthernek a Kis kátét záró néhány sora: „Mindenki a maga dolgát / Jól tanulja, jól végezze, / És az egész háznak dolgát / Felviszi az Úr kegyelme.” S biztosan egyek vagyunk abban a reményességben is, hogy az Úr nemcsak a háznak, hanem egyházunknak – s talán majd a hazának – a dolgát is felviszi...

Milyen jól fogalmaz Luther: „Mindenki a maga dolgát...” Egyrészt egészen magától értődőnek tűnik ez a mondat, másrészt mindannyian tapasztaljuk, milyen nagy a veszélye annak, hogy ne így legyen.

Gyakori szomorú élménye sokunknak, hogy nagyon könnyen leszünk mások illetéktelen és szeretetlen kritikusaivá, miközben – enyhén szólva – mi sem állunk a helyzet magaslatán saját feladataink végzésében. Ilyenkor a beleszózással, kritizálással, kibeszéléssel nemritkán a saját mulasztásainkat leplezzük, róluk akarjuk elterelni a figyelmet. Napi kísértésünk ez.

Mielőtt még bárki félreértene ezt a gondolatot, jelzem, természetesen ez nem jelenti azt, hogy testvéri intéssel, figyelmeztetéssel ne segítsünk egymásnak kijavítani a hibákat és helyrehozni, amit esetleg elrontottunk, vagy hogy ne fogadjuk nyitottan, ha mások segítő szándékkal figyelmeztetnek minket. És azt sem jelenti, hogy választott vagy megbízott vezetők ne gyakorolják felelős szolgálatukat. Hiszen nekik – esetleg éppen a közösség megbízása alapján – az (vagy az is) a maguk dolga, hogy a beosztottakat és a felügyelőkire bízottakat irányítsák, és szükség esetén figyelmeztessék őket.

A feszültségeket okozó, közösségeinket, gyülekezeteinket is romboló, saját mulasztásainkat kibérbíteni akaró kritikálatáson túl még más is okozhat gondot. Mégpedig az, hogy nem tudjuk pontosan, mi a feladatunk, választott

tiszttségünkhöz milyen tennivalók tartoznak. Bizony a sokat emlegetett munkaköri leírásra, a gyülekezeti és egyéb szabályzatokra szükség van; de arra is, hogy a gyülekezetben és magasabb egyházkerületi szinten megválasztott tisztségviselők is pontosan ismerjék egyházunk törvényeinek rájuk vonatkozó részét. Tudniuk kell, hogy vállalt tisztségükben milyen kötelességeik és jogaik vannak. Javasolom is kedves testvéreimnek – az újonnan hivatalba került tisztségviselőknek különösen, de a régebb óta hivatalban lévőknek is –, hogy szánjanak rá néhány presbitérium vagy más testületi ülést, és tanulmányozzák együtt azt, ami törvényeinkből rájuk tartozik. Sok feszültségnek, vitának lehet így az elejét venni.

Most még időben vannak, testvéreim. Kérem, ne várják meg, hogy akkor kelljen ismerkedniük a paragrafusokkal, amikor egy-egy elmérgesedett helyzetben már nem is akarnak mást a törvénytől, csak hogy fegyverükbe muníciót találjanak benne. A mögöttünk lévő évekből őrizzük olyan eseményeknek az emlékét, amelyek lehetőséget adnak arra – ha elég okosak vagyunk –, hogy mások kárán okuljunk.

Most, amikor a tisztújítás fáradtságos, de reménység szerint egyházhoz illó

rendben lezajlott folyamata véget ér, olyan jó lenne, ha mindannyiunk szívében ott lenne ázsiai keresztény testvéreinknek az egyházért mondott imádsága: „Uram, ébressd egyházadat, és kezd rajtam.” (Lásd EÉ 737. oldal!)

Adja Isten, hogy ne csak külsőleg, struktúrájában kezdjen új ciklust egyházunk, hanem az új egyházi esztendő ajándékában is részesült közösségként megérettük: az új kezdet Isten ajándéka. Sokan hallották az év folyamán a tisztségviselők iktatásának fontos mondatát: *Végezd a read bizót szolgálatot Isten félelmében az Úr Jézus Krisztusba vetett hittel és a Szentlélek erejével, hűségesen és odaadóan, mint az Úrnak...* Mint az Úrnak – ez a lényeg, mert szolgálatunkat csak így tölthetjük be. Ez a magunk dolga, s tudjuk, nem is kevés.

Ittész János püspök
Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület

Krisztust helyezni életünk középpontjába

Igehirdetés-sorozatot tartott hazánkban Ulrich Parzany német evangélikus lelkész *100% biztonság – Zenés útmutatás keresőknek* címmel. A ProChrist műholdas evangélizáció révén hazánkban is ismert igehirdető november 28. és 30. között a budapesti Deák téri evangélikus, december 1. és 3. között pedig a Szilágyi Dezső téri református templomban egyebek mellett olyan kérdésekre kereste a választ, mint például: Ki vagy mi adhat száz százalékos biztonságot? Ki véd meg? Mindenkinnek igaz van? Hol az otthon melege?

Az alkalmakat a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa, az Aliansz Magyar Evangéliumi Szövetség és a helyi gyülekezetek szervezték. Az egyes igehirdetések előtt keresztény énekek, zenészek szolgáltak, valamint bizonyítételek hangzottak el. A prédikációk jobb megértését nyelvi, illetve jelnyelvi tolmács biztosította. Mindazok, akiknek kérdésük volt az elhangzottakkal kapcsolatban, vagy a gondolataikat szeretnék volna megosztani valakivel, az evangélizációk végén beszélgethettek az e célból jelen lévő lelkészekkel és gyülekezeti munkatársakkal. Ezenkívül az egyházközösséghez

még nem kötődők segítséget kaphattak ahhoz, hogy egy keresztény gyülekezet tagjai lehessenek.

Az igehirdetés-sorozat mellett Ulrich Parzany előadást tartott november 30-án délután lelkészek és gyülekezeti munkások számára *Hiszek az evangélizációban* címmel.

GAZSU

Idén is segít a MÖSZ

Advent első vasárnapján a Budapest-Deák téri evangélikus gyülekezet tagjai és a segélyszervezet munkatársai háromszáz adag meleg ételt osztottak ki hajléktalanoknak

A korábbi évekhez hasonlóan karácsony előtt az idén is megszervezi segélyakcióját a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet (MÖSZ). Az *Országos adventi adománygyűjtő kampány 2006* elnevezésű jótékonyági kezdeményezéséről – amely december 3-tól december 31-ig tart – sajtótájékoztató keretén belül számolt be a MÖSZ igazgatója, *Lehel László*. A segítő megmozdulást személyesen is népszerűsítette a szervezet jótékonyági nagykövete, *dr. Lévai Anikó*, valamint *Kovács Ágnes* olimpiai bajnok úszónő. Az összejövetelen bemutatták azt a segélyszervezet által készített reklámfilmét, amelyben ismert sze-

mélyiségek hívják fel a figyelmet a hazánkban, illetve a határainkon túl meglévő szociális nehézségekre. A MÖSZ másik jótékonyági nagykövete, *Kovács (Kokó) István* az adventi sorsolásról számolt be; azok között, akik december 11. és 16. között pénzt utalnak a segélyszervezet számlájára, az egyik kereskedelmi televízió reggeli műsorában ismert sportolók személyes tárgyait sorsolják ki.

Adományszám: 11705008-20464565. Postai készpénz-átutalási megbízás (sárga csekk) minden postahivatalban beszerezhető.

GAZSU

Képmás-est szerzetessel

Nagy érdeklődés kísérte a *Képmás* családmagazin legutóbbi, november 30-án rendezett estjét. A Szent Margit Gimnáziumban tartott, *Legyetek jók, ha tudtok* címet viselő alkalmon *Németh Miklós Attila*, a Magyar Rádió szerkesztő-műsorvezetője (*képünkön balra*) *Böjte Csaba* ferences szerzetessel (*középen*), valamint *Szarka Attilával*, az Aszódi Javítóintézet igazgatójával (*jobbra*) beszélgetett gyermekekről, sorsokról és a szeretet gyógyító erejéről.

G. Zs.

A református és az evangélikus egyház ingatlanigényéről döntött a kormány

A volt egyházi ingatlanok tulajdoni helyzetének rendezéséről szóló törvény alapján a református és az evangélikus egyház 52 volt ingatlanának sorsa rendeződik természetbeni átadással vagy pénzbeli kártalanítással – erről *Danks Emese* kormánybiztos tájékoztatta csütörtökön az MTI-t.

A kormány idén a református egyház által igényelt 39, valamint az evangélikus

egyház által igényelt 13 ingatlan ügyét rendezi az egyházi ingatlanrendezésről szóló törvény alapján létrehozott egyeztető bizottság javaslata értelmében – olvasható a közleményben.

Mint a kormánybiztos írja, az 52 ingatlan értéke összesen 770 millió forint; idén ebből 453,6 millió forintot fizetnek ki.

Danks Emese emlékeztetett arra, hogy

a kormány egy 1999-ben kelt határozatával fogadta el a Magyarországi Református Egyház és a Magyarországi Evangélikus Egyház javára 2011-ig rendezésre javasolt ingatlanok jegyzékét. A végleges jegyzék alapján az egyházak évente közlik, hogy mely ingatlanok rendezését kérik az adott évben – tette hozzá.

MTI

Be kell tartani...

Sajtótájékoztató a vatikáni megállapodást vizsgáló anyagról

► **Semjén Zsolt**, a KDNP elnök-frakcióvezetője és **Balog Zoltán**, a Fidesz – Magyar Polgári Szövetség képviselője, az Országgyűlés emberi jogi, kisebbségi, civil- és vallásügyi bizottságának elnöke november 30-án sajtótájékoztatót tartott a kormány által kijelölt, a vatikáni megállapodás hatásait vizsgáló bizottság jelentéséről. A jelentést november 28-án hozták nyilvánosságra; a bizottság elnöke **Tamás Pál**, az MTA Szociológiai Kutatóintézetének igazgatója volt.

Semjén Zsolt szerint a jelentésnek vannak pozitív elemei; a bizottság személyi összetételében is kiegyensúlyozottságra törekedett – „szükséges figurák” kimaradtak belőle. Ugyanakkor szekularista, vagyis a hitéletet a magán-szféra részének tekinti. A jelentés kétharmada szerint közömbös jogfilozófiai és szociológiai fejtetetés, a végén hosszú filológiai anyaggal – Venezuela vagy Gabon igazán nem fontos a téma szempontjából. „Milyen szerepe van a vatikáni megállapodásnak abban, hogy egy miniszter népszerűbb, mint egy püspök?” – kérdezte.

Tartalmilag probléma az intézményrendszernek – elsősorban az iskoláknak – az állami és nem állami intézményekre való felosztása. A jelentés szerint a nem államihoz tartozik a civil és az egyházi szféra. A helyes felosztás a frakcióvezető szerint a nyilvános és nem nyilvános lenne. Az egyházi iskolák ugyanúgy emberi jogi alapon működnek, mint az önkormányzati vagy a nemzetiségiek. A

nyilvános intézményeket teljes finanszírozás illeti meg, azokat a szervezeteket pedig, amelyek üzleti alapon működnek az iskolákat, bár ezek is hasznosak, nem illeti meg teljesen – fejtette ki.

Semjén Zsolt egyetértett a jelentéssel abban, hogy nem indokolt az egyházi intézményeknek bizonyos támogatásokból, pályázatokból való kizárása. A jelentés a személyi jövedelemadó 1%-ának felajánlásával kapcsolatban megállapítja: befolyásolhatja az egyházaknak való felajánlás szándékát az is, hogy ezt a lehetséges 1%-ot más, nem egyházi – egyébként fontos – társadalmi célokra is fel lehet ajánlani. Semjén Zsolt helytelenítette, hogy az 1% felajánlásánál az egyházak és civil szervezetek mellett különféle állami programok is szerepelnek. Helytelennek minősítette azt is, hogy az 1% kedvezményezettje az adózó egyház-közössége legyen, ez ugyanis rendkívül bonyolult lenne – Budapesten különösen. Kritikával illette azt a javaslatot is, hogy az állam megszüntethetné a hitoktatás támogatását, hiszen a hittan „fakultatív tárgy, akár a furulyaóra”. Úgy vélekedett, hogy a negatívumok nagy része – idetartozik az iskolák finanszírozására tett javaslat is – tárgyi tévedésen, ismerethiányon alapul. A jelentés végkicsengése – miszerint sem a vatikáni, sem a többi egyházzal kötött megállapodást nem szükséges felmondani – azonban szerinte pozitív.

Balog Zoltán is arra utalt, hogy a tanulmány szerint a vatikáni–magyar vegyes bizottságot kívánatos lenne működtetni. Ennek ismeretében annál bántóbb, hogy a Pénzügyminisztérium nem áll szóba az egyházakkal, a szakmai-pénzügyi érdekcsoportok érdekérvényesítő képessége

sokkal jobb. Bár szkeptikus a vallásszociológiai felmérésekkel szemben, a jelentésből kiderül, hogy „a magyar lakosságot még nem sikerült összehozni az egyházakkal kapcsolatban”.

Kérdésekre válaszolva Semjén Zsolt elmondta: a felmérés szerint a magyar lakosság 62%-a katolikusnak, 18%-a reformátusnak, 3,4%-a evangélikusnak vallja magát; a népesség 14%-a jár legalább havonta egyszer templomba – de mi köze ennek az egyházi iskolák finanszírozásához? „A sport támogatása sem annak függvénye, hogy a társadalom hány százaléka jár hetente edzésre” – fogalmazott a frakcióvezető. Ami az egyházi ingatlanokat illeti: az egyházak azokat kapták vissza, amelyek viszik a pénzt, azokat nem, amelyek hozzák. Szlovákiában, Romániában ez utóbbiak is visszazárták; Ausztriában az annak idején államosított egyházi nagybirtokok után a GDP százalékában állapítják meg a támogatást. Bár a tanulmány szerint a kistélepléseken szolgáló lelkészek támogatását el lehetne vonni, ez is téves lépés lenne: megítélése szerint ez nem hitéleti támogatás, hanem ugyanaz, mint például a védőnők; hozzájárul ezen települések életminőségének fenntartásához – fejtette ki.

Mindkét képviselő megállapította: a tanulmány lényege az, hogy tartsák be a törvényeket. „Miért kell jelentést írni arról, hogy be kell tartani a törvényeket?” – tették föl a kérdést.

SENTPÉTERY PÉTER

A vatikáni megállapodás eredményeit és hatásait elemző bizottság jelentése a <http://www.meh.hu/tevekennyseg/hatteranyagok> oldalon olvasható.

Kitüntették D. Terray Lászlót

Az oslói magyar nagykövetségen október 23-án *Krausz György* nagykövet két norvég kitüntetéssel, valamint *D. Terray Lászlónak* 1956-os emlékéremmel adta át. Az érem tulajdonosa „1956 októberében, majd a megtorlás sötét korszakában a szabadság, az emberi méltóság és a nemzeti összefogás melletti kiállásával példát adott hazaszereztől” – áll az emléklapon.

Az 1949-től Norvégiában élő magyar evangélikus lelkész 1956-ban norvég állami felkérésre ausztriai és jugoszláviai menekülttáborokban tartózkodó magyarok között végzett szolgálatot. A Norvégiába kivándorolni szándékozók segítségére létrehozott áttelepítő bizottság tagjaként, majd elnökeként közel ezeröttszáz honfitársunk letelepedését támogatta.

HULEJ ENIKÓ

Vállalkozói helyzetértékelés

► Az **Iniciatíva Protestáns Vállalkozói Egyesület evangélikus kezdeményezésre jött létre. A szervezet a protestáns vállalkozóknak ad továbbképzési támogatást, illetve lehetővé teszi számukra, hogy kapcsolatot teremtsenek egymással és a többi kelet-közép-európai ország protestáns vállalkozóival. Éves közgyűléssel összekapcsolt konferenciájukra december 2-án került sor a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Karán.**

A kezdőhívatot *Endreffy Géza* evangélikus lelkész tartotta. Ezt egy gazdasági és egy egyházi tájékoztató követte; mindkettő természetesen tartozik hozzá az ilyen munkaévről alkalmakhoz.

A magyar gazdaság helyzetéről szóló előadásában *Varga Mihály* képviselő, a Fidesz gazdasági kabinetjének vezetője tekintette át a rendszerváltás óta eltelt idő-

szakot, illetve vázolta fel a jelenlegi helyzetet, valamint a jövő várható veszélyeit és lehetőségeit. A kávészünet után *Pröhle Gergely*, a Magyarországi Evangélikus Egyház országos felügyelője *Egyházfinanszírozási dilemmák* címmel osztotta meg gondolatait a hallgatósággal.

A konferencia programjához csatlakozva az egyesület délután tartotta meg

éves közgyűlést, ahol az eddig végzett munka értékelése mellett az egyesület vezetőségének (újra)választására is sor került. Az elmúlt év eseményei kapcsán szó volt többek között az agrár- és vincellérszemináriumokról. A közgyűlés vitájába beépültek a délelőtti előadások gondolatai, kérdései is. Külön hangsúlyt kapott a vállalkozók és a gyülekezetek kapcsolata.

Advent a várakozás, de nem a tétlen várakozás ideje. Remélhetőleg ez a hétvége indítást és megerősítést adott vállalkozó testvéreinknek a megkezdett munka folytatásához mind a gazdasági, mind az egyházi életben. Fontos lenne, hogy minél többen tudjanak az egyesület munkájáról, és bele is kapcsolódjanak.

KOREN ANDRÁS, az egyesület elnöke

Aranykor – árnyak közt

Kiállítás az Evangelikus Országos Múzeumban

▶ **Meddig tartott az 1956-os forradalom? Általában november 4-ét tekintik a forradalom végének, de mértékadó történészek gondolják úgy, hogy ekkor valójában a forradalomnak az év végéig tartó második szakasza kezdődött el. Az evangelikus egyházban november 4-én ért véget a forradalom: 1958. november 4-én, Káldy Zoltán püspök beiktatásának napján. Az „evangelikus '56” pedig már valamikor július–augusztusban elkezdődött: az Egyházak Világtanácsának a galyatetői konferenciáján, a főtí és gyenesdiási lelkesértekezleteken, a nagybaráti találkozón. Az Evangelikus Országos Múzeum november 28-án megnyílt kiállítása ezt az korszakot szeretné bemutatni.**

A kiállítás címe: *Aranykor – árnyak közt* arra a feszített kettőségre utal, hogy a diktatúra legstótebb napjai között élő országban az evangelikus egyház számára megadatott egy rövid, de intenzív virágzás Ordass Lajos második püspöksége idején.

A kiállítás dokumentumok, fotók, néhány korabeli tárgy segítségével próbálja meg közelebb hozni a látogatóhoz a kor hangulatát. A fényképek egy része 1956 egyik legvonzóbb arcát mutatja meg: az újrakezdés bizalma csillog teológusok és lelkesek tekintetében. A korszak állásukba visszatért, tapasztalt vezetőinek arcáról azt is leolvashatjuk, hogy az egyház előtt álló új lehetőségek kihasználása embert és hitet próbáló fel-

mia átalakulását vagy a korábban hallgatásra ítélt lelkesek egyházi munkába való visszatérését rögzítik.

Fontos része volt a korszaknak a nemzetközi kapcsolatok újjáéledése és fellendülése is. Talán az én korosztályom az utolsó, amelyik még érti, hogy miért volt olyan nagy jelentőségű, hogy néhány teológus részt vehetett egy, az NDK-ban rendezett konferencián. „Eg-zotikusabb” utak emlékeit is láthatjuk. A Lutheránus Világszövetség (LVSZ) minneapolis nagygyűléséről Ordass Lajos Luther-kabátját, hivatalos és amatőr fényképeket, illetve Le Havre és New York között közlekedő, a küldöttség tagjait szállító hajók képeit tekinthetjük

A kiállításához kötődően mutatták be az Evangelikus Gyűjteményi Kiadványok sorozat harmadik darabját „Együtt az ország népével” – Evangelikusok 1956-ban című könyvet. Felvételünkön dr. Balogh Margit történész látható.

hogy a kínai delegáció rendre feljelentette az Állami Egyházügyi Hivatalnál (ÁEH) a magyar evangelikusokat „nacionalizmusuk” miatt. A legbeszédesebb kép talán az, ahol a pekingi Tienannen téren egy nagygyűlésen láthatjuk a résztvevők között a magyar egyházi küldöttséget, a dísztribünön pedig Kádár Jánost. 1957–58 dokumentumai is azt a nagyon nehéz történelmi helyzetet mutatják meg, amelyben egyházunk akkor élt: olvashatunk többek között az ÁEH elnökének szóló köszönőlevelet a teológiai akadémia békekonferenciáján való részvételért vagy a másológepek nemzeti ünnepek előtti kötelező elzárásáról szóló körlevelet.

Hogy minek köszönhető, hogy az evangelikus egyház 1958 közepéig viszonylag nyugodtan végezhetette szolgálatát, amikor az országban és a testvér-egyházaknál már végbement a „visszarendezés”? Ez a kis kiállítás nem tud, de nem is akar megnyugtató, tudományos, történelmi választ adni a kérdésre. Elégdjünk meg a „tudománytalan” válasszal: az Úristen kegyelme engedte meg, hogy így legyen.

■ DR. KERTÉSZ BOTOND

Az *Aranykor – árnyak közt* című kiállítás 2007. április 15-éig tekinthető meg az Evangelikus Országos Múzeumban hétfő kivételével mindennap 10-től 17 óráig.

Dr. Juhász Géza visszatekint...

adat volt. Az „evangelikus 1956-ot” első-sorban nem a küzdelmek jellemezték, hanem az egyház új lehetőségeinek hatékony kihasználása. Látunk olyan fotókat, dokumentumokat és emléktárgyakat is, amelyek az evangelizáció újjáéledését, az Evangelikus Teológiai Akadé-

mege. Láthatunk fotókat a hazánkban járt külföldi delegációk résztvevőiről is.

Az „aranykor árnyát” a nemzetközi kapcsolatokban egy Szabó József vezette magyar küldöttség kínai látogatása és a kínai egyházi vezetők viszontlátogatása jelentette. Visszaemlékezésekből tudjuk,

Önálló hangon '56-ról

Az idén érthetően számos könyv jelent meg az '56-os forradalom ötvenedik évfordulója alkalmából. Az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem (EPMSZ) 50 év – 1956–2006 címmel adott ki a forradalomról szóló, a forradalom előtt tiszteltető kötetet.

Amikor 1986-ban a szabadegyetem ugyancsak egy könyvvel (*Harminc év – 1956–1986*) emlékezett meg a harmincadik évfordulóról, ez ritkaságszámba ment. Fel is merült a kérdés, hogy indokolt-e a mai vállalás, hiszen itthon is mindenki számára szabadbá vált az emlékezés. Igen helyesen tették a szerkesztők, hogy jelen munkában informatív összegezték a korábbi művet. Így módon az EPMSZ szellemisége, a diktatúra évtizedeiben betöltött missziója is meglevenedik a mai olvasó előtt.

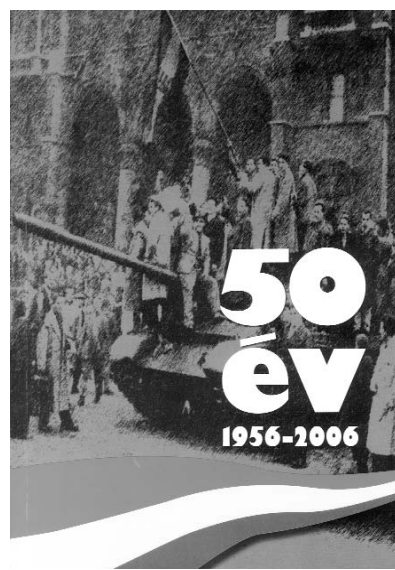
Jól döntöttek, amikor vállalták az újabb könyv megalkotását. A sokszínűségben önálló hangot ütöttek meg: nem egyszerűen még egy, a forradalomról szóló könyvvel találkozunk, hanem egy sajátos színnel. A könyv egyik kimagasló értéke ugyanis az 1956 a *Kárpát-medencében – és azon túl* című fejezet. Kitérő tanulmányok foglalkoznak a forradalom romániai, szlovákiai, kárpátaljai, jugoszláviai és észak-szlovákiai hatásaival, vonatkozásaival; joggal nevezhetjük őket hiánypótló dolgozatoknak.

A kötet előszavát Mádl Ferenc volt köztársasági elnök, a bevezető tanulmányt pedig az egyik szerkesztő, Balla Bálint Berlinben élő szociológiai professzor írta.

Képet kapunk a kezdetekről, és érdekesek a kortársak visszaemlékezései. Ezek közül kimagasló Szöllősy Pálnak (Zürich) az 1956 Veszprémben című, tudományos értékű munkája.

Egyházi szempontból kétségkívül – és mondhatjuk, természetesen – az Egyházak a diktatúra alatt és után címet viselő blokk a legértékesebb. Kitérő tanulmányok foglalkoznak a katolikus, a református, az evangelikus egyházzal és a zsidó felekezettel. Ez utóbbi is – *Magyar zsidó politika és a zsidó felekezet az '56-os forradalom után* – ritkaságszámba menő, hiánypótló munka.

Az evangelikus egyházzal Gémes István írt igen magas színvonalú, alapos, tárgyil-

agos dolgozatot (*Theatron tó koszmó... A Magyarországi Evangelikus Egyház 50 éve, 1956–2006*). A múlt eseményeinek, a diktatúra időszakának ismertetése mellett korrektil elemzi a rendszerváltozást követő egyházi életet, és a jövőt érintő következtetések levonására is vállalkozik. Fontos megállapítása, hogy szükség volna az egyházszervezet egyszerűsítésére, mert a jelenlegi struktúra létszámunkhoz képest túlméretezettnek látszik.

Végül kiemelem a kötetből Fritz P. Molden Csata Budapestért című írását (fordította: Kanyó Tamás). Az osztrák újságíró Budapesti volt a forradalom napjaiban. Írása először jelenik meg magyar nyelven; szívszorító, lebilincselő olvasmány.

Jó, hogy az EPMSZ a kötet megszerkesztése, kiadása mellett döntött. A kiadvány rendelkezik a sokszerzős könyvek sokszínű értékeivel – persze a hiányszágok is a több közreműködő okozta nehézségekből adódnak. Az irodalmi, történelmi értékű, profi módon megírt fejezetek mellett találhatók amatőr zsenek, de ebben az esetben ezek is sajátosan erősítik az összképet. A forradalom és a szabadságharc az egész nemzet ügye volt. Túl a részleteken erről üzen az *50 év – 1956–2006* című kötet.

■ FRENKL RÓBERT

50 év – 1956–2006. EPMSZ, Bazel–Budapest, 2006. Ára 3300 Ft. Megvásárolható a Luther Kiadó könyvesboltjában (1085 Budapest, Üllői út 24.) is.

„Egy is túl sok”

▶ **Dokumentumfilmet nézünk egy konferencia záróestjén. Négy arcot látunk felváltva, hatvan év körüli férfiak arcát. Mintha kiöregedett hippiket látnék; bozontos, őszbe hajló szakáll, laza öltözet. A névalírás cáfolja a vizuális benyomást: mind a négyen tübingiai (vagyis német demokratikus köztársaságbeli) evangelikus lelkesek voltak a hetvenes évek elején. Négy egykori kolléga, barát – az egyik közülük azonban a „Stasi” (az NDK titkosszolgálat) ügynöke volt...**

Megrázó a történet. Néhány lelkes a hetvenes évek elején „békekört” hozott létre. (A keletnémet lelkesek békemozgalma – ellentétben a magyar „békepapasággal” – önkéntes, ellenzéki csoportosulás volt.) A beépült kolléga jelentései alapján a kört szétverték, a benne részt vevő lelkeseket addig zaklatták, amíg felhagytak „államellenes” tevékenységükkel. Az egyikükre akkora nyomás nehezedett, hogy a lelkesi pályát is elhagyta, ma újságíró Berlinben.

A legtanulságosabb a beszervezett lelkesz arckifejezése. Illegális szórólapterjesztés miatt három hónapig ült teológuskorában a Stasi börtönében, szabadulása idején szervezték be. Hetenként találkozott tartóztársjeivel, és csak a fal leomlása után egy hónappal szakította meg a kapcsolatot vele az összeomló Stasi. Arcán végig zavart félmosoly, egy szinte a skizofréniához vezető kettős élet lenyomata. Lelkesként az ellenzéki köröket szervezte, ügynökként minderről első kézből tájékoztatta a titkosszolgálatot. Az NDK rendszerének abszurditása, hogy ügynöki munkájáért a többekévé rendszeres anyagjuttatások mellett soha fel nem tűzhető kitüntetések is kaptak.

A filmet 1992-ben forgatták. A riporter utolsó kérdésére azt válaszolta a volt ügynök, hogy a közeljövőben át kell gondolnia az életét. A történet végét a filmet bemutató lelkes kollégától hallhattuk. A volt ügynök hat évig egyházi szolgálatban maradt, de nem lelkesként dolgozott. Hat év után megpályázott egy lelkesi állást. A bemutatkozó prédikáció után hazafelé jövet rosszul lett a vonaton, három hétre rá meghalt. Ha ez egy játékfilm lenne, azt mondanám, hogy hatásvadász befejezés. De ezt a „filmet” az Úristen rendezte...

A bevezetésben említett konferenciát a tübingiai tartományi egyház tartotta szeptember utolsó hétfőjén abból az alkalomból, hogy a Stasi-múltat feldolgozó bizottság tizenöt éves munkájának eredményét vasok tanulmányban foglalta össze és jelentette meg. A jogszokból és lelkesekből álló bizottság megál-

lapította, hogy az 1990-ben szolgálatban lévő vagy már nyugdíjazott, de 75. életévüket még be nem töltött lelkesek és egyházi alkalmazottak között húszan voltak a Stasi ügynökei. Ez az érintettek 2,58%-a. A kutatás jelenlegi állása szerint a társadalom 3%-át szervezték be ügynököknek, a tübingiai egyházi helyzet tehát valamivel jobb volt, mint az országos átlag. Christoph Kähler püspök azonban leszögezte, hogy „egy ügynök is túl sok” lett volna az egyházban. Ügynököket találtak a lelkesek és a különböző egyházi hivatalok alkalmazottai között is (sofört éppen úgy, mint egyházi tanácsost vagy irodai alkalmazottat). A lényegében teljesen épen megmaradt állambiztonsági iratoknak köszönhetően biztonsággal megállapítható, hogy ki az, akit csak megpróbáltak beszervezni, s ki az, aki valóban együttműködött az államvédelemmel.

Meg tudom erősíteni országos felügyelőnk néhány hónappal ezelőtt megjelent „filmkritikájának” megállapítását: az ügynökkérdés történelmi, legfőképpen pedig emberi feldolgozása még Németországban is a jövő feladata (lásd *Pröhle Gergely: Filmélmény?, Evangelikus Élet, 2006/40. szám*). Hazai helyzetünkhöz kísértetiesen hasonló problémákról számoltak be a konferencia előadói és hozzászólói. Mi történik az áldozatokkal, ki törődik lelki-gondozásukkal? Miért csak a sokszor megfélemlített, megszarolt ügynökökkel foglalkoznak a kutatók, a társadalom, miközben a rendszer egykori működtetői és fő haszonélvezői köszönik szépen, jól vannak? (Annyi különbség azért van, hogy az egykori Államvédelmi Minisztérium és az állampárti tisztviselők Németországban nyilvános, állami tisztségeket nem tölthetnek be. Képzett kapcsolati hálójukat azonban a magángazdaságban is kitűnően tudják kamatoztatni.)

Németországban a Kelet és a Nyugat elmentéje is bonyolítja a kérdést: mi joga itélik meg „odaátrol” a rendszerrel együttműködőket azok, akik csak egy történelmi egyetlen folytán kerültek el a „létezésszocializmus” borzalmait, sőt a hatvanas évek végén marxista, bolsevik, maoista vagy anarchista eszmék lelkes híveiként küzdöttek a kapitalizmus megdöntéséért?

■ – KERTÉSZ –

A német társadalom a múlttal való ki-méletlen szembenézés útját választotta. A konferencia azt tanúsította, hogy ez az út sem könnyű és fájdalommentes. A hosszú elhallgatás után nálunk most tőpönek fel a sebek. Ez akkor is fáj, ha kímélettel, empátiával és egyházszere-tettel tesszük. Még jobban fáj akkor, amikor tisztátalan kézzel és szándékkal, a szakmai és emberi tisztesség elemi szabályait felrúgva végzik el mások a „műtétet”. Az Úr legyen hozzánk irgalmas, és adjon nekünk bölcsességet, hogy egyházunk megtisztulva és megerősödve kerüljön ki múltjával való küzdelméből.

■ – KERTÉSZ –

„Betyártanyává” változott – persze csak átvitt értelemben – november 30-án a Magyarországi Evangelikus Egyház országos irodájának földszinti tanácssterme. A 19. század dék-alföldi „szervezett bűnözéséről” és annak egyik legismertebb alakjáról Poós Zoltán író beszélgetett Szentesi Zöldi Lászlóval (képünkön), a *Róza Sándor – Legenda és valóság* című kötet szerzőjével. A szentesi születésű újságíró – a Protestáns Újságírók Szövetségének titkára, a *Magyar Nemzet* külpolitikai rovatának munkatársa – olyan meglepő titkokat árult el a „betyárkirályról”, mint például hogy *Róza Sándor* mélyen hívő katolikus volt (még a börtön megtartását is megkövetelte a betyártársaitól), és minden vágya az volt, hogy pandúr lehessen... Az először 1999-ben megjelent könyv második kiadásának bemutatóján a hamisítatlan dék-alföldi hangulat megteremtéséről Zöldi Lászlóné, a szerző édesanyja gondoskodott, aki tekerőmuskikával kápráztatta el a résztvevőket.

■ VITÁLIS JUDIT

A kötet megvásárolható a Luther Kiadó könyvesboltjában (1085 Budapest, Üllői út 24.) is. Ára 2200 Ft.

Sebfeltárás – a gyógyulás reményében

Interjú Mirák Katalin történésszel, egyházunk tényfeltáró bizottságának tagjával

► „A sebfakasztás mindenképpen fáj! Valaki egyszer sebfeltáró bizottságnak is nevezett bennünket... De a megtisztított seb már be tud gyógyulni” – mondja Mirák Katalin. A testület a történettudomány módszereivel, levéltári kutatásokat végezve vizsgálja a Magyarországi Evangélikus Egyház történetének 1945 és 1990 közötti szakaszát, különös tekintettel a diktatúra állambiztonsági szerveihez fűződő kapcsolatokra. A kutatót pályájáról és a múltfeltárás folyamatáról Ittzés Szilvia kérdezte.

– Kezdjük az elején: mi vonzotta a történelmi pályához?

– Leginkább Rákoskeresztúrnak volt ebben szerepe, ahol születtem és felnőttem. Budapesti kerület, mégis sokáig igazi falu maradt. Mesztergerendás, vert falú öreg parasztházban éltünk. A lakótelep-építéssel együtt aztán két évtized alatt eltörték a föld színéről az egész falut. A gyülekezetünk valóságos szétszórását élte át. Az akkori lakásépítési politika hátsó szándékait gyerekként ugyan még nem értettem, de azt éreztem, hogy itt valami helyrehozhatatlan történt. Azt hiszem, ez volt életem első meghatározó történelmi tapasztalata.

Kisgyerekként nagyon szerettem nagyszüleim történeteit. A történelem érdeklődése persze nem áll meg a kíváncsiszkodásnál, más irányt kell vennie. Izgalmas felfedezésmunka a pusztá tények megismerése, de még izgalmasabb az összefüggéseket észrevenni. Meglátni, hogy az egyértelmű sokszor mennyire összetett. Természetesen mint tudománynak ennek is sok buktatója van. Veszélyes lehet például, ha egy alapkonceptió igazolásához akarok adatokat gyűjteni, és ami nem támasztja alá a tézisemet, azt egyszerűen félreveszem.

– Mindez talán még jobban áll a mostani munkájára...

– Valóban. Ráadásul az a kutatási tevékenység, amelyet az utóbbi tizenöt évben végezhettem, egészen más lelket kívánó szakmai munkát jelent, mintha régebbi korral foglalkoznék. A felgöngyölt szálak máig húzódnak, ami különben a 20. századi kutatási témák majd mindegyikére igaz. Ez azt jelenti, hogy számos hozadéka is van a kutatásnak: a mában is élő kapcsolatok és az eleven emlékeket gazdagítják, de nehezítik is a munkát.

– Mit tud kezdeni a történész, aki alapvetően dokumentumok alapján tájékozódik, az élő emlékezetet?

– A tanúknak, azoknak, akik átértékelték a korszakot, a személyes emlékeit nem lenne szabad veszni hagynunk. Ezek elengedhetetlen kiegészítői egy korszak hitelesebb megismerésének. Érzelmi háttérként elmélyítik a tanult ismereteket.

A szemtanúk mindig mondhatnak újat, egyszerűen azért, mert a közeg, a hallgatóság változik meg. Amikor már nem evidens az újabb generációnak, hogy például mit jelentett túlélni a világháborút, akkor azt ismét meg kell számukra fogalmazni. Ez a késztetés előhozhat soha el nem mondott élményeket, és maga a tanúságtétel is rákényszerül, hogy újraértékelje élete egy darabját. A személyes tapasztalatok sokszor olyan válaszokat is megadnak, amelyeket az írott dokumentumokban hiába is keresünk. Kialakult módszere van már annak, hogy az úgynevezett oral history, vagyis az „elmondott történelem” nyersanyagát miként lehet szakszerűen felhasználni.

– Tizenöt évet említett. Mivel foglalkozott ez idő alatt?

– A pártállam és az egyházak kapcsolata már korábbi kutatásaimban is felbukkant, és fokozatosan megérett a bennem, hogy igazából ezzel a témával szeretnék foglalkozni. Szakdolgozataim – az elsőt még 1989-ben – a fásori gimnázium államosításáról, illetve Szeihlo Gábor életéről írtam. Ezek igazán jó „tanulótémák” voltak.

Az igazi mély vízbe ezek után kerültem: *Nem voltam egyedül* címmel a Magyarországi Evangélikus Ifjúsági Szövetség egy kétkötetes, interjúkat tartalmazó kiadványt jelentett meg; ennek a szerkesztése volt a feladatom. Idős testvéreket szólítottunk meg benne, akiket tiszteltünk, szerettünk, és úgy tekintettünk rájuk, mint az egyházellenes időszak áldozataira. Az interjúkészítés előtt az akkori lehetőségekhez képest alapos levéltári kutatást végeztünk. E „papíralapú tudással” felvértezve ültünk le velük beszélgetni. Míg hallgattam őket, az járt a fejemben, hogy a ráncos arc mögött milyen gazdag, eleven emlékeket élhet, és az egykori szenvedést semmi sem tudja jobban elénk idézni, mint az, aki átélte.

A kótetekért sok kritikát is kaptunk, elsősorban azt, hogy evangélikus martirologiát gyártottunk. Ma is úgy látom azonban, hogy akkor, nagyon fiatalon elkezdjük az egyházi múltfeltárást. Jól éreztük meg, hogy először a még élők felé kell fordulnunk, akik megszenvedték a pártállami korszakot. A kilencvenes években hirtelen hatalmas mennyiségű visszaemlékezés, cikk, tanulmány jelent meg, elsősorban nem egyházi kiadásban. A hivatalos korszakozások, a rehabilitálások ideje is volt ez, de mintha kezdetét vette volna az áldozatokról való kollektív megelégedés is.

– A „Mevisz-kutatócsoport” folytatta a munkát az interjúkötetek után is...

– A Túróczy-emlékkönyvet közösen állítottuk össze, azonban Kapi Béla püspök önéletírásának szerkesztését már önállóan végeztem. Igazi élmény volt, hogy az utódok olyan lelkesen és sok áldozatot vállalva támogattak! A Túróczy-kötetben már evangélikus vonatkozású állambiztonsági iratokat is közöltünk. Kapi Béla írása pedig pontos látékép a 20. század első feléről – persze püspöki felülnézetből.

Az ő írása ismét rádobott, hogy ’45 után azért is működhetett az egyházak polarizálásában olyan „eredményesen” az állambiztonság, mert az előző korszak gyengeségeire is építhetett. Például környezet-tanulmányt készítettek a kismeltemberek családjáról, előéletéről, korábbi botlásairól, és tudták, kit mivel lehet megszorítani. A beépített ügynökökön keresztül próbálták egymás ellen fordítani a korábban békésen egymás mellett élő mozgalmakat, irányzatokat, illetve fenntartani a már korábban is létező megosztottságot vagy épp az anyagi jellegű konfliktusokat, szítani a felekezeti közötti viszályt. A tartóztatnak minden esetben értékelnie kellett az elhárítás szempontjából az ügynök jelentését. Sokszor ez olvasható: „Az egyház bomlasztásához az ügynök javaslata célravezető”, „a [...] vonal biztatásával az ÁEH tovább mélyíthetné az evangélikus egyház belső személyi viszályait...”, „XY magatartása kedvező szituációt teremt számunkra, mert egy állandó belső feszültséget idéz elő.”

Visszatérve még a tizenöt évhez: talán egyik indoka is bizottsági tagságomnak, hogy amikor 2001-ben Túróczy püspökről gyűjtöttem anyagot, véletlenül és akaratlanul egy másik anyag is kezdett összeállni: Keken András ügynöki jelentései. Ez a váratlan felismerés megrendített, és hirtelen hatalmas lelkiismereti nyomás nehezedett rám: mit kezdjek ezzel a nem kívánt tudással? Ebből a helyzetből akkor semmilyen kiutat nem láttam.

– Nevezhetjük ezt a „titkok korszakának”?

– Igen, ez az eset szinte lenyomata annak a négy-öt évvel ezelőtti időszaknak, amikor csak néhányan, egymástól függetlenül hordoztunk magunkban ilyen terhes tudást. Akkor merült fel az azóta is alapvető és tisztázatlan kérdés: mi tartozik a nyilvánosságra? Egyáltalán, mi jelenti a nyilvánosságot? Azt hiszem, csodálatos lehetőséget adott a Deák téri gyülekezet azzal, hogy a képviselő-testület nyilvános közösségi teret teremtett, amely elé letehet a terhet a tudás birtokosa. A közösség tehát nem zárkózott el a szívósított információk elől. Mindenképpen megkönnyebbülést jelentett ez a magamfajta kutatóknak is. Hasonlóképpen a budaváriak hozzáállását is példaeértékűnek tartom, hiszen ügynökügyben érintett egykori lelkészekkel kapcsolatban képesek voltak egy közös nyilatkozatot megfogalmazni és gyülekezetként megszólalni. Állásfoglalásukat közölte az *Evangélikus Élet*. (Nyilatkozat címmel olvasható a lap 2006/25. számának 10. oldalán. – A szerk.)

– Azt mondta: megrendült, amikor felfedezte egyházunk múltjának árnyoldalát.

– Munkám során megtanultam, hogy a kezdeti érzéseket hagygni kell elmúlni. Idővel persze hozzá is lehet szokni az iratokból áradó elviselhetetlen „légkörhöz”. Ezek a dokumentumok a kutatókból – belőlem is – először igen erős indulatokat válthatnak ki. Szinte természetes reakció ez, hiszen az embert megdöbbeníti mindaz, ami a szeme elé tárul: az állambiztonsági gépezet működése, a függőség kialakításának technikái, a bizalmatlanságkeltés vagy az egyház, a személyiség és a lélek rombolásának módszerei.

Riasztó az a teljesség, ahogyan minden területet – teológia, gyülekezeti munka, gyermekmunka, ifjúsági élet, oktatás, ökumené, külkapcsolatok és így tovább – kontrolláltak. Nem kevésbé megrázó élmény a hivatásosok és az ügynökök személyes gondolatait olvasni. A hivatalos szövegeken ma is átsütnek az egykori érzelmek! De a legmegdöbbentőbb nem ez, hiszen a belügy működéséről eddig is sok mindent tudtunk vagy sejtettünk; a meglepetést nem ezek okozzák. Az igazi megpróbáltatás azzal szembesülni az iratokon keresztül, hogy egykori vezetők, lelkészek – saját akaratukból vagy akaratlanul – miként váltak mindinkább eszközzé. Hogyan voltak képesek egyházi emberként egy idő után „kétfelé” gondolkodni: azonosulni az ateista állam érdekeivel, és azokat képviselni saját egyházukban. Hogyan tetek elsődlegessé Krisztus egyházától idegen egyházpolitikai érdekeket, szempontokat. Olykor mindezt a legalapvetőbb emberi magatartásbeli normák – mint a barátság, kollegialitás, szavahihetőség, titoktartás – semmibevetélvel. Mindez hihetetlenül hangzik, de az írott jelentések önmagukért beszélnek. Végül hogyan lehet mindezt hitünk szerint, szeretetben elhordozni?

– Valóban lehet az indulatokat kezelni? Hiszen itt régi sérelmek kerülhetnek elő, sebek fakadhatnak fel, elfelejtettnek hitt kérdések merülnek fel ismét...

– Legalábbis meg kell próbálni. Különben olyan félelmet generálunk, ami gátja lesz minden feloldódásnak a későbbiekben. Ezért kell a kutatóknak időnként felnéznie a dokumentumokból és szembesülnie a konkrét személlyel, aki a kutatása tárgya. Bármilyen nehezünkre esik is, nyitottnak kell lennünk a személyes találkozásra, hogy ne „papíremberek” építsünk fel, elméleti teóriák alapján. Szerintem ezért nem szabad például egyetlen levéltár anyagából „megírni” egy ember hálózati tevékenységét. Csak Budapesten létezik legalább három-négy olyan gyűjtemény az Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltárán kívül, amelynek az ismerete szükséges, és ezután következnek még a megyei levéltárak! Itt valóságos személyekről van szó. Ma is élnek, vagy ha nem, akkor él a családjuk, a volt gyülekezetük, a falubeljük, élnek a tanítványaik, barátaik. Ügynökmúltjukat mindenképpen meg kell ismernünk, bár legtöbbszörüknek nyilván nem ez az elsődleges jellemzőjük. Tudatosan törekednünk kell arra is, hogy aki esetleg ellenszenves, a papírok ismeretében ne váljék a kellenél negatívabbá a számunkra, de a különösen szeretett személyt se mentsük fel az indokoltnál jobban.

– És a feltépt sebek? Lehet-e sebeket „tárgyilagosan” felszaggatni, és szükség van-e egyáltalán erre?

– Nem lehet. A sebfakasztás mindenképpen fáj! Valaki egyszer sebfeltáró bizottságnak nevezett bennünket... De a megtisztított seb

már be tud gyógyulni. Az iratok azt mutatják, hogy az ügynökkérdés egyházunk egészét érintette. Akár akarunk erről tudni, akár nem. Azt a sokkot, hogy egyházi emberek révén – köztük sokak által szeretett és tisztelt személyek is vannak – az államapparátus ilyen mértékben irányította az egyház életét, és lefedett minden területet, sőt ráadásul mindez dokumentálva van, mindenkinek fel kell dolgoznia. Mindez most világossá kezd válni; senki sem maradhat mentes a szembesüléstől.

Nem csupán sötét gazemberekről vagy megtévesztett ártalmatlanokról van szó, hanem a mindenkori meggyalázottak szégyenérzetéről is. Ráadásul nem működött az egyházon belüli védelem, igazi fraternitás, nem volt, aki figyelmeztesse a lelkészt, a laikust, hogy mit tegyen, ha meg akarják környékezni. Sokan belekényszerültek a hálóba, ami később még szorosabbra fonódott körülöttük. Mások talán egyre kevésbé vagy egyáltalán nem érzékelték a szorítást, és csak utólag látják, hogy minnek a részei voltak.

Jó, ha tudjuk, hogy a bizottság ennek a feldolgozásnak csak egy bizonyos szeletét végzi, közegyházi megbízás alapján. Vagyis ez nem csupán szakmai ügy, de nem is csak az egyházvezetésé, hogy kifelé elmondhassuk: mi már milyen elől járunk! A közös feldolgozáshoz elengedhetetlen, hogy leüljenek az apák a fiaikkal, a férjek a feleségükkel, a gyülekezeti vezetők az egyháztagokkal – vagy fordítva. Néhány esetben ilyen történt is már, de egyelőre nem látom, hogy a magán-szférán kívül milyen nyilvános tere lesz a közös feldolgozásnak.

Bizottsági tagként nekem is volt már részem megrendítő és katartikus személyes beszélgetésben, amikor az előkerült „papírok” nyomán valaki megkeresett. Ilyenkor a megnyilatkozás pusztá tényén túl a konkrét információk is nagyon fontosak, hiszen elsősorban az érintettek tudják a hiányzó részeket kitölteni. A kutató sokszor csak találgat, vagy elképzei, mi hogyan történhetett.

– Az látszik már, hogy valójában mennyit árthatott valaki az együttműködésével?

– Talán nem járunk jó nyomon, ha csak az egyéni sorson ejtett sebet tekintjük valódi károkozásnak. Az eddig feldolgozott több ezer oldal alapján már világosan látszik, hogy nagyon sokféle ügynök és különböző jellegű ügynöki feladat létezett. Példa és iratanyag mindegyik típusra van. Volt, akit elsősorban személyek megfigyelésére használtak, mert erre tartották alkalmasnak. Másoktól inkább általános hangulatjelentéseket, úti beszámolókat kértek, mivel pozíciójuk leginkább ezt tette lehetővé. A legmegbízhatóbbaktól koncepcionális elemzéseket és javaslatokat is elvártak.

A feladatfajta persze általában egy-egy ügynök esetében is keveredett. Nehéz azonban eldönteni, hogy ki mivel ártott többet. Ha valaki ügynökként a kollégája, iskolatársa, gyülekezeti tagja személyes életét negatívan befolyásolta, ezt nehezen lehet jóra magyarázni. Ma is ez, és a kortársak számára is ez volt a legnyilvánvalóbb, egyben a leginkább félelmet keltő. Nehezebb tetten érni, ha valaki ügynöki feladatként az egyház polarizálásán vagy a bizalmatlanság fenntartásán „munkálkodott”. Hogy ne legyen jó lelki közösség, hogy ne lehessen felszabadultul együtt dolgozni, hogy a legjobb barátoknak is tartaniuk kelljen egymástól.

A legnehezebb azokról véleményt mondani, akik tehetségüket, tudásukat arra is használták, hogy az egyház lényegébe, azaz a tanításába, a teológiájába beleépítsenek vagy akár a fölé emeljenek külső, egyháziidegen szempontokat. Mindezt itthon és külföldön is képviselték. Ez a legkevésbé nyilvánvaló és tetten érhető. Az általános hangoztatott ellenérv az, hogy sok mindent épp az egyház érdekében vállaltak.

– Az utóbbi hónapokban a világi sajtóban is lehet olvasni arról, hogy egyházunkon kívül is intenzíven kutatják az evangélikus egyház és a pártállam kapcsolatát. Mennyiben más egy egyházon belüli bizottság, amelyben egyházukat szerető tagok dolgoznak?

– A történelmi egyházakat egyrészt folyamatosan az a vád éri, hogy nem hajlandók saját múltjukkal foglalkozni, illetve szembesülni vele. Ez részben igaz. Mások úgy vélik, hogy a múlt kutatása helyett inkább a jelennek és a jövővel kellene ennyit foglalkozni. Pedig a kettőt nem lenne szabad egymás ellen kijátszani.

Számos ponton nem értek egyet Majsai Tamás *Élet és Irodalom*-beli sorozatával, számomra mindez mégis inkább pozitív értelemben vett provokáció, viszonyítási alap. Rákényszerít, hogy végiggondoljam, miben kell nekünk egyházi bizottságként másnak lennünk. Mert mi a helyzet? Ugyanabban a levéltárban kutatunk, az említett dokumentumokat mi is ismerjük, az általa megnevezett ügynököket egy-két kivétellel már mi is azonosítottuk. Egyelőre nem ismerünk olyan tény, amely meggyőzően cáfolná az előkerült iratok hitelességét. A bizottságnak nem feladata, hogy bárkit is megvédjen „a mieink közül”, miként az sem lehetséges, hogy a megismert tényeket újra elzárjuk a nyilvánosság elől. Valószínű az is, hogy a hatalmas iratanyagból mi is hasonló következtetésekre jutunk, mint amilyenek az említett hitilapok megjelentek. A szakmai mérce tehát alapvetően nem lehet más.

Mégis, szeretnénk máshogy csinálni: több szemponttal, több mérlegeléssel, több forráskritikával, több dokumentumot részletesen idézve és más műfaj keretében, hiszen a rövid publicisztika nem is alkalmas minderre. Kevesebb találgatással és feltételezéssel, elviselhetőbb és közérthetőbb stílusban. Több megértéssel, kevésbé sietősen, és nem azért, hogy elítéljünk valakit, hanem a közösség érdekében.

Az a kutató, akit nem az egyéni karrier vágya vagy a szenzációéhség hajt, ráadásul aki mögött élő egyház áll, sokkal gazdagabb. Persze az egyházi kötődés sokszor meg is nehezíti a munkát, hiszen egy-egy újabb nyilvánosságra kerülő név egyben a személyes kapcsolatok próbája is. Mindemellett meg kell mondanom: a valós helyzet azért nem ilyen megnyugtató: az érintettek közül többen is jelezték, hogy azért sem állnak „vallomással” egyházunk nyilvánossága elé, mert az nem fog megtartó közösségként működni, hanem úgy ítélik majd, mint a világ.

A minket megbízó egyház mégis Krisztus követésén alapszik, megtartó ereje pedig Urunk igralma, aki elítéli a bűnt, de megmenti a bűnöst szeretett Fia élete árán. Mindez olyan plusz tőke, amely kutatóknak, áldozatnak, hozzátartozóknak, gyülekezeti tagnak egyaránt „rendelkezésére áll”.

A négyszáz éves történelem legnehezebb évtizedei

Amerikai könyv a magyar evangélikusok kommunizmus alatti küzdelméről

Alig néhány hónapja, hogy az amerikai tudománykönyv-piacon egy igen jelentős munka látott napvilágot. Ez a fekete borítójú, kemény kötésű könyv hazai evangélikusságunknak a kommunizmus alatti küzdelméről szól.

A szerző, H. David Baer professzor a Texasi Evangélikus Egyetemen, ahol teológiát és filozófiát ad elő. Neve nem ismeretlen a magyar olvasók előtt, hiszen évekig Magyarországon élt, megtanulta anyanyelvünket, az Evangélikus Hittudományi Egyetemen is kutatott, cikkét olvashattuk a *Keresztény Igazságban*. Felelősége magyar, így családjával együtt gyakran látogat Budapestre, ebben a tanévben is éppen hazánkban tölti kutatói szabadságát.

Könyve eredetileg az észak-amerikai Notre Dame Egyetemen megvédett disszertáció volt. A jelen kiadáshoz *Terray László* írt előszót, a hátsó borítón pedig *George Weigel*, *Paul Mojzes* és *Harmati Béla* ajánlja a művet az olvasónak.

A jelen sorok írója szerencsésnek mondhatja magát, hiszen a szerző jóvoltából a könyv egyik első olvasója lehetett. Ezt a kötetet azonban nem elég elolvasni, hanem inkább tanulmányozni kell: a szerző gondolataival való egyhetes párbeszéd után nyugodt lelkiismerettel mondhatom, hogy érdemes időt áldozni erre a tevékenységre, mert az olvasásnál igazán komoly szellemi élményben lehet része.

A nagyszerű könyv első számú érdeme, hogy eloszlatja azt a mítoszt, hogy a közelmúlt történéseiről csak egyháztörténetészek hivatottak „tudományosan” nyilatkozni. Műfaját tekintve Baer leginkább „etikai értekezésnek” nevezi művét, az „erkölcsi érvelésről szóló tanulmány” (4. o.), amely szükségsszerűen érintkezik a történelemmel, ám kérdésfelvetései és megtalált válaszai alapvetően erkölcsi természetűek. Az etika a bölcselhez tartozik, a bölcsesség pedig mindenkihez szól, ezért e könyvnek nincs illetéktelen olvasója.

Másik nagy érdeme a munkának, hogy valóban elfogulatlanul szól a magyar evangélikusok küzdelméről: a szerző nem tartozik semmilyen irányzathoz, s így esetleges előítéleteivel és preferenciáival nem terheli az olvasót. Tudatosan a „fair” megközelítést képviseli, a felvontatott érveket mindig több oldalról vizsgálja meg, s saját értékelésében mindig szigorú logikát és megfontoltságot követ. Údít ilyen „tisztá lappal” indulni saját múltunk megismerésében és kiértékelésében.

A szerző szerint a kommunizmus időszaka a magyar evangélikusság négyszáz éves történetének minden bizonnyal legnehezebb korszaka volt (61. o.). A könyv azokat a megoldási kísérleteket mutatja be, amelyeket egy diktatúra ördögcsakerére keveredett kis szóránnyegyház egyes vezetői megpróbáltak felmutatni annak érdekében, hogy bizonyítsák: a váratlan helyzetben is élhet az egyház.

David Baer négy típusmodellre mutat be tömören, s mindegyikhez teológiai exkurzus formájában fűz megjegyzéseket. Az ideáltípusokat egyes püspökök képviselik. Elsőként *Túróczy Zoltán* életútját és egyházvezetői portréját rajzolja meg. Ezt a modellt a *Reményik Sándor* versével fémjelzett „ahogy lehet” eszméje vezérli. (A szerző érdeme, hogy az angol nyelv egyik idegen kifejezéseként fogadja be és honosítja meg a szerkezetet.) Némi kritikánknak is hangot kell itt adnunk: úgy látjuk ugyanis, hogy *Veöreös Imre* szerepét ebben az irányzatban Baer némileg felnagyítva látja: a valóságban *Veöreös Imre* nem *Túróczy*-formátumú egyházvezető volt, hanem csupán – kétségtelenül tehetséges – publicista, aki írásaival támogatta az evangélikusok és az ébredés püspökét. Elképzelhető, hogy a szerzőnek *Veöreös Imre*vel való személyes beszélgetései döntő szerepet játszottak nézetei formálódásában.

Ugyanakkor korrekt módon megállapítja, hogy az egyházi nyelvbe *Veöreös Imre* cikkeit adoptálták a világi politika olyan jelzőit, mint például a „reakciós” (53. o.).

Bár kronológiailag indokolt, némileg mégis zavaró, hogy *Ordass* irányzatának tárgyalása csak a harmadik fejezetben történik meg, hiszen *Túróczy* 1948-as kontextusa *Ordass* nélkül aligha érthető meg (38. o.).

A kollaboráció típusát az „elrontott ahogy lehet” jellemzi, s ennek az irányzatnak a képviselői *Dezséry László* püspök és *Reök Iván* egyetemes felügyelő. *Reök* szerepében *David Baer* a bibói „hamis realista” megvalósulását látja, azét, aki a közösség félelmére apellálva a valóság nyelvét használja annak érdekében, hogy szükségsszerűen állítsa be a diktaturnak való behódolást (49. o.). Értékes észrevétele a szerzőnek, hogy *Veöreös Imre* cikkeit akaratlanul is a kollaboráció útját segítették, hiszen írásaiban *Veöreös* a lutheri kettős bírdalomra és a református testvéreinktől átvett „ítéletteológiára” hivatkozva kívánta eliminálni az egyház reakciónak mondott világi vezetőit. A kollaboráció a szocializmus teológiai igénylésében éri el tetőpontját; ennek markáns példája *Dezséry László* 1948-as *Nyílt levele*, amelynek manipulatív szándéka abban is megnyilvánul, hogy megpróbálta a maga oldalára állítani az egyház pietista lelkészeit (56. o.).

A könyv harmadik fejezete mutatja be az 1956-tól 1958-ig tartó (ténylegesen második) *Ordass*-korszakot, amely a szerző szerint a tanúság típusú képviseli. Ennek a modellnek a teológiai alapja a kereszthozzásban megnyilvánuló Krisztus-követés és a szenvedő egyház ekkleziológiája. A fejezet történeti része igen szerencsésen tárja az olvasó elé azt a kontrasztot, amely az 1956-os tavaszi, nyári, kora őszi események, a baráti találkozásokon, lelkészkonferenciákon megnyilvánuló, új életet ígérő élnkülés és az 1958-ban történtek, az egyre sötétedő s előbb-utóbb legjobbjainkat is demoralizáló események között mutatkozik meg. Helyesen mutat rá a szerző, hogy *Ordass* a mártírsorsot csak ön maga újaként ismerte fel, lelkészeitől ugyanezt nem várta el. Az viszont valószínűleg igaz – tehetjük hozzá –, hogy *Ordass* több tartást remélhetett a lelkészi kartól, s bizonyára legrosszabb álmaiban sem gondolta volna, hogy még a választottak közül is milyen sokan esnek áldozatul a hatalom megtévesztő kegyeinek a „puha szocializmusban”. *Ordass* *David Baer* „valóságos” embernek nevezi, aki egész életével élte meg a „valódi életveit” (76. o.).

Ordass teológiai modelljét az etika nyelvén „deontológiai” modellnek lehet

tekinteni, amelynek lényege a szilárd következetesség, amely tettének tisztaságában és igazságában bízva tudatosan nem kíván számolni e magatartás esetleges negatív következményeivel (77. o.). *Etikusok* „non-konzekvenalizmusnak” is nevezik ezt az erkölcsi magatartást. A dinamikus, pragmatikus beállítottságú közszereplők általában felelősen tartják ezt a hitvalló mozdulatlanlanságot. *Ordass* és a deontológiai modell képviselői azonban úgy látják, hogy nekünk nem kell aggódnunk a következmények miatt, hanem Isten cselekvésének is kell teret engednünk; a mi dolgunk, hogy Isten hangját felismerjük, s a lelkiismeretünk alapján annak engedelmeskedjünk. A gondviselésbe vetett hitet tagadjuk meg, s az isteni szabadságot korlátozzuk, ha minden lépésünk kiszámítható következményei alapján akarunk cselekedni. A tanúság modelljét nem a túlélés pragmatikus morálja irányítja, hanem az engedelmség bibliikus teológiája.

Amerikai szemmel érthető, de magyar szemmel nézve mehökkentő, hogy az alkalmazkodás és a következetesség dilemmáját *David Baer* a magyar történelemből ismert *labanc-kuruc* ellentét párral jellemzi, így a kompromisszumot költők és a kollaboránsok a „labanc”, míg az elvi hűséget képviselők (tehát *Ordass*) a „kuruc” archetípust jelenítik meg. *Baer* tipológiája elvileg elfogadható, ám a magyar köztudatban a „kuruc” elnevezés olyan nemzeti, sokszor emocionális politikai fellépést takar, amely a legmesszebb áll *Ordass* nordikus, misztikára hajló lelkialkatától. *Baer* hangsúlyozza, hogy noha *Ordass* lelkülete az 1958-ot követő évtizedekben mintegy élő lelkiismeretként ott lebeg az evangélikus egyház felett, mégis, ez a modell egy elvi ideáltípus maradt, amelyet az egyház ténylegesen sohasem vállalt fel és nem követett. *Ittész Gábor* tömör kijelentése jut ezzel kapcsolatban eszünkbe: „Sajnos!” (*Keresztény Igazság*, 9. szám.)

A negyedik modellt *Baer* *diakónia típusnak* nevezi. Ezt *Káldy Zoltán* püspök képviselte, aki a szerző szerint tudatosan számolt az egyháznak a kádári restauráció idején beszűkült „mozgásterével”. A szerző igyekszik megérteni *Káldy* és a diakóniai teológiát; elismeri, hogy a püspök szerette az egyházat, és „fair” módon megállapítja, hogy tagadhatatlanok azok az érdemek, amelyeket *Káldy* felmutatott, s amelyek az infrastruktúra fejlesztésében, az új énekeskönyv és bibliafordítás megjelenítésében, az új kommentársorozat indításában, az épületek renoválásában, az új építkezésekben nyilvánultak meg. Ugyanakkor az egyház nemcsak infra-

struktúra, hanem spirituális valóság is, s *Káldy* durva stílusával, diktátori hajlamával, lelkészei megalázásával komoly sebeket ejtett egyháza spirituális testén. Legnagyobb bűne azonban, hogy a szolgálat eszméje „szikofanciává”, azaz talpnyaló szervilizmussá korcsosodott (100. o.), amely az állam felé hízog, a lelkészek felé taposó magatartásában nyilvánult meg.

H. David Baer

Megrendítő, ahogyan a szerző ismerteti a *Zászkaliczky* család és a bátor főt gyülekezet meghurcoltatását, amelyet *Zászkaliczky Pál* esperes, püspökhelyettes 1962-ben bekövetkezett halála után kellett elszenvedniük. Találón írja, hogy *Káldy* számára az épületek nem jelentettek fenyegetést, a lelképásztorukhoz hűségesen ragaszkodó gyülekezetek viszont annál inkább (103. o.).

Káldy számára *Ordass* mindig is morális fenyegetést jelentett. Az 1984-es budapesti evangélikus világyűlés ezért válhatott élet és halál kérdésévé *Káldy* számára. Ha ugyanis a világ evangélikussága megválasztja őt elnöknek, akkor egy pillanat alatt annullálódhat az ő morális illegitimitása, s megszűnik az a vád, hogy ő méltatlanul ült be *Ordass* székebe, aki „csak” alelnöke volt a világszövetségnek. *Ordass*ról szóló esszémben (*A megállás szimbóluma*) *Káldy Zoltán* III. Richárd jellegű Shakespeare-hőshöz hasonlítottam, aki a vélt győzelmű pillanatában szenvedni el a vereséget; aki a szerencse történelmi kerekén felkerült, ám alighogy elérte a hatalom sóvárgott csúcspontját, azonnal a mélybe zuhant. A tragédiát az fokozza igazán – írtam 1988-ban –, hogy a lázadó angyalok sok más angyalt is sikeresen megkíséreltek, megfelelő pillanatban a magasba kiemeltek, de zuhanásukkor őket is magukkal rántották a mélybe.

Káldy váratlan „győzelmi vereségét” *Dóka Zoltán*nak a Lutheránus Világszövetség elnökségéhez írt 1984-es *Nyílt levele* okozta. *Baer* a *Dóka*-levelet is immár a kedvező térbeli és időbeli távolságból, kellő árnyaltsággal értékelheti. Elismeri a levél tartalmi igazságait, de a megfogalmazását pongyolának („poorly formulated”) minősíti. Teológiailag nem tartja elfogadhatónak, hogy a diakónia csak periferikus fogalom lenne az *Újszövetségben*, s a megfogalmazást pontatlannak véli, ráadásul következetlennek is, hiszen a levélíró lelkész éppen a „teológiai terrort” gyakorló püspök engedélyével tartózkodott Nyugat-Németországban, ahonnan a levelét írta.

A jelen recenzió keretei között részletesen nem ismertethetjük azt a logikai bravúrt, amellyel *Baer Václav Havel*nek a mindenkor megalkuvó zöltségkereskedőről szóló találó képeit is alkalmazva a diakónia típus buktatóit elemezi (110–122. o.). Elismeri, hogy *Káldy* a számára adatott történelmi mozgástérben egy sajátosan összetett játékot játszott, ám a szerzőnek igazat kell adnunk abban, hogy *Káldy* nem volt eléggé nagy formátumú figura ahhoz a szerephez, amelyet el akart játszani, s ezért végül is egy szálnalmas „sebváltó” maradt csupán

a kommunizmus magyarországi gépezetében (122. o.).

A könyv konklúziójában *David Baer* a rendszerváltozást követő éveket is árnyaltan elemezi. Példaként említhetjük, hogy morális legitimitása elismerése mellett kritikusan szól az *Ordass* Lajos Baráti Körnek például az 1990-es püspökválasztás kapcsán kinyilvánított „abszurd” törvényértelmezéséről (125. és 126. o.). Korábban *Vajta Vilmos* *Ordass*-értékelésének hangsúlyával is vitakozott (85. és 144. o.).

A könyv záró lapjain a kívülállás és a distancia tudományos erényeit villantja fel a szerző. Rámutat, hogy a magyar lutheránusokat a kommunizmus évtizedében ez a két kérdés foglalkoztatta: „Hogyan tudunk fennmaradni?” és „Miképpen lehet az egyház egyház?” Az első kérdésre az evangélikusok magyarként próbáltak választ adni, és a történelmi példákól kívántak meríteni. A másik azonban ízig-vepig teológiai kérdés volt, amelyre a bibliai és a lutheránus hitvallási iratokban keresték a választ. A bemutatott típusok közül a kollaboráció típusa volt a legveszélyesebb, hiszen – a szerző szerint – a Rákosi-korszakban az az egyház, amelyet a kollaboráns püspökök képviseltek, megszűnt egyház lenni (128. o.), de a diakónia típusa is talpnyaló szervilizmussá degenerálódott (128. o.).

Végül soron mindhárom (kompromisszumos, kollaborációs, diakóniai) modell az *ahogy lehet* egy-egy változataként fogható fel. Mindhárommal szemben áll a *tanúság típusa*, amely az első kérdést („Hogyan lehet fennmaradni?”) ab ovo félresöpri, s azt vallja, hogy azáltal vagyunk egyház, hogy vállaljuk a szenvedést. A fennmaradásunk egyedül Isten kezében van. Ám ezt a modellt mutat rá *Baer* – *Ordass* csak magára nézve tekintette követendőnek. Ezért kérdéses a szerző szerint, hogy abszolutizálható-e ez a modell. *Baer* szerint az is megkérdejezhető, hogy valóban szenvedett-e az egyház mint közösség. Számára az egyének szenvedése nem tekinthető azonosnak az egyház szenvedésével.

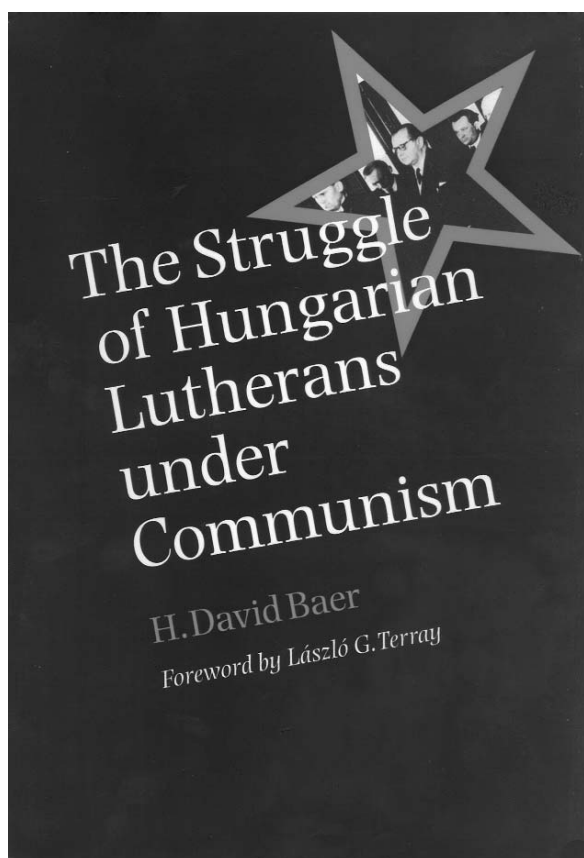
David Baer könyvének megjelenése után jelent meg *Majszai Tamás* cikksorozata az evangélikus egyház ügynökeiről az *Élet és Irodalom* című hetilapban. *Ittész János* püspök az *Evangélikus Élet* 2006. október 15-i számában arról szól, hogy „mostantól semmi sem ugyanaz”. Megalkuvásainkat és árulásainkat nem leplezhetjük tovább. A recenzensben ott motoszkál a kérdés: módosultak-e – s ha igen, mennyiben – *David Baer* nézetei a cikksorozat által feltárt szomorú tények után?

A könyv olvasása során *Bibó István* sorai juthatnak eszünkbe: „eltorzult magyar alkat, zsákutcás magyar történelem” – eltorzult evangélikus egyház, zsákutcás magyar küldetés. *David Baer* könyvének olvasása közben igencsak átéljük, hogy a Magyarországi Evangélikus Egyház felett bizony sokszor ott lebegett és lebeg Isten ítéletének kardja, s hogy még ma is vagyunk és élünk, az kizárólag az isteni kegyelemnek köszönhető. Azt is írja, hogy *Ordass*nak a „valóságos ember” („real man”) volt a példája, a története azonban továbbra is isteni imperativus, „tövis” marad a földi vándorútját járó egyház számára. *Baer* úgy fogalmaz, hogy csak egy nagy egyház adhatott egy ilyen nagy embert, mint *Ordass*. És ez annak a jele, hogy Isten mégsem hagyta el ezt az egyházat.

Szégyenletes botlásaink és árulásaink után ez ed egyedül csak ez az isteni kegyelem ad erőt ahhoz, hogy ismét felállhassunk, és bizalommal elinduljunk a történelem egy új fejezetébe. Köszönet ezért a szerzőnek, hogy megírta nekünk, értünk és helyettünk ezt a könyvet!

■ FABINY TIBOR (IF.)

H. David Baer: *The Struggle of Hungarian Lutherans under Communism*. Texas A&M University Press, 2006. 160 oldal.

HIRDETÉS

A SZÉF társulata és az ifjúsági osztály bemutatja *La Fontaine* mester meséiből *A holló és a róka, avagy a születésnap próba* című előadást a kőbányai kápolnaszínpadon december 10-én 16 órakor. Szeretettel várjuk a gyermekeket és szüleit is. Az előadás után meglepetészsonna!

A darab: egy francia kisvárosban ünnepre készülnek. Dauphin, azaz a trónörökös látogatása alkalmából színészeket várnak, akik azonban nem érkeznek meg. Néhány talpraesett műkedvelő, egy meséket tudó asszony és a közönség szerencsére megmenti a helyzetet. Mire az ünnepelt megjelenik, kezdődhet az előadás...

Szereplők: Tóth Anita, Horváth Kitti, Kocsis Dénes, Felszeghy Judit, Besztercey Attila
Díszlet-jelmez: Blaskovics László
Rendező: Paál Gergely

HIRDETÉS

Zenés programok

„Az advent hangjai” – december 9-én 16 órai kezdettel *Szemektől szívekig* címmel zenés alkalom lesz a Szemerei család szolgálatával a **tordasi gyülekezeti teremben** (Szabadság út 132.).

December 10-én, vasárnap 17 órakor Baróti István tart orgonaestet a **békásmezei evangélikus templomban** (1038 Budapest, Mező utca 12.).

Műsor: D. Buxtehude: *Nun komm, der Heiden Heiland* – korál-előjáték (BuxWV 211) • J. S. Bach: *Három korál-előjáték a Nun komm, der Heiden Heiland dallamára* (BWV 599, 699, 659) • J. S. Bach: *c-moll fantázia és fuga* (BWV 537) • O. Messiaen: *Le Verbe* (Az Ige) – a *Le Nativité du Seigneur* (Az Úr születése) sorozatból • Liszt Ferenc: *Angelus* • C. Franck: *Sortie* • D. Buxtehude: *In dulci Jubilo* – korál-előjáték (BuxWV 197) • J. S. Bach: *In dulci Jubilo* – korál-előjáték (BWV 729)

A hangversenyre a belépés díjtalan.

Karácsonyi hangverseny lesz az **oroszlányi evangélikus templomban** december 10-én, vasárnap 17 órakor. Műsor: *Sulyok: Karácsonyi dalok; Bach: h-moll mise – Glória tétel; Bach: Magnificat*. Közreműködik a gyülekezet ének- és zenekara, valamint *Edelényi Szabó Zsuzsa* (szoprán I.), *Jánosi Margit* (szoprán II.), *Baridocz Erzsébet* (alt); *Basky István* (tenor), *Korpás Ferenc* (basszus), *P. Bóna Ilona* (orgona). Vezényel: *Milán Zoltánné*. Igét hirdet: *Szeverényi János* lelkész. Minden érdeklődőt szeretettel várunk!

A budavári Schütz kórus és kamarazenekar december 17-én, vasárnap 18 órakor adventi-karácsonyi zenés áhítatot tart a **Bécsi kapu téri evangélikus templomban**.

Közreműködik: *Bakó Zsuzsanna, Koffler Katalin, Mátlé Éva* és *Sárosi Károly* (ének), illetve *Bán István* (orgona). Vezényel: *Csorba István* karnagy. Igét hirdet: *Gémesi Andrea* teológushallgató. Műsoron: német, olasz és magyar zeneszerzők énekkari, szóló, orgona- és zenekari művei.

Mindenkit szeretettel várunk!

Adventi orgonazenés áhítatok a **Bécsi kapu téri evangélikus templomban** (1014 Budapest, Táncsics M. u. 28.). Támogatók: Nemzeti Kulturális Alap, Budavári Önkormányzat. A belépés díjtalan!

• December 12., kedd 18.30

Orgonál: *Bence Bulcsú*

Műsor: J. S. Bach, A. Pärt, O. Messiaen, Zombola P. művei

Igét hirdet: *Cserhátiné Szabó Izabella* főtá lelkész

• December 19., kedd 18.30

Orgonál: *Bán István*

Műsor: G. Böhm, P. Planyavsky, J. S. Bach, G. Muffat, S. Karg-Elert művei

Igét hirdet: *Győri Gábor*, a Pesti Egyházmegye esperese

• December 22., péntek 18.30

J. S. Bach: *Magnificat D-dúr*, G. F. Händel: *Concerto in B*

Közreműködik: *Szakács Illdikó, Bányai Júlia, Kun Ágnes, Megyesi Zoltán, Bretz Gábor, Horváth Lajos* (ének); az Orchestra di Castelmonte és a Budavári Oratórium kórus. Vezényel: *Bán István*

Adventi zenés áhítatok a **zuglói templomban** csütörtök esténként 6 órai kezdettel:

• December 14.: Adventi vespera – közreműködik az Evangélikus Hittudományi Egyetem liturgikus ének szemináriuma és énekkara; vezényel *Csorba István*, orgonál *Finta Gergely*

• December 21.: *Gábor Krisztina* – orgona (F. Mendelssohn-B., J. S. Bach és J. Pachelbel művei)

ISTENTISZTELETI REND | 2006. december 10. – Budapest

Advent 2. vasárnapja. Liturgikus szín: lila.

Lekció: Lk 21,25–36; Ézs 63,15–16.(17–19a)19.b. 64,1–3. Alapige: Róm 15,4–13. Énekek: 142., 133.

I., **Bécsi kapu tér** de. 9. (úrv.) *Balicza Iván*; de. 10. (német, úrv.) *Andreas Wellmer*; de. 11. (úrv.) *Bencéné Szabó Márta*; du. 6. *Balicza Iván*; II., **Húvösvölgyi út 193., Fébé** de. 10. *Veperdi Zoltán*; II., **Modori u. 6.** de. 3/4 II. *Sztojjanovics András*; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** de. fél 10. (úrv.) *Fodor Viktor*; **Csillaghegy-Békásmezei, III., Mező u. 12.** de. 10. (szuplikáció); **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10. *Bálintné Varsányi Vilma*; **Újpest, IV., Lebstück M. u. 36–38.** de. 10. *Solymár Péter Tamás*; **Káposztásmezei, IV., Tóth Aladár út 2–4.** de. 9. *Solymár Péter Tamás*; **V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv.) *Smidéliusz Gábor*; de. 11. (úrv.) *Cselovszky Ferenc*; du. 5. (asztrali beszélgetés) *Zászkaliczky Péter*; **VII., Városligeti fasor 17.** de. 11. (úrv.) *Aradi György*; **VIII., Üllői út 24.** de. fél 11. *Kertész Géza*; **VIII., Rákóczi út 57/a** de. 10. (szlovák) *Szpisák Attila*; **VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 9. (úrv.) *Kertész Géza*; **VIII., Vajda P. u. 33.** de. 9. *Smidéliusz András*; **IX., Gát utcai római katolikus templom** de. 11. (úrv.) *Szabó Julianna*; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** de. fél 11. *Smidéliusz András*; **Kerepesi út 69.** de. 8. *Tamásy Tamás*; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. 8. (úrv.) *dr. Joób Máté*; de. 11. (úrv.) *dr. Joób Máté*; du. 6. (adventi vespera) *Missura Tibor*; **XI., Németszőlgyi út 138.** de. 9. *Missura Tibor*; **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** de. 9. (úrv.) *Bencéné Szabó Márta*; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** de. 10. (úrv.) *Bácskai Károly*; **XIII., Kassák Lajos u. 22.** de. 10. *Kendeh György*; **XIII., Frangepán u. 41.** de. fél 9. *Kendeh György*; **Zugló, XIV., Lőcsei út 32.** de. 11. (úrv.) *Tamásy Tamás*; **XIV., Gyarmat u. 14.** de. fél 10. (úrv.) *Tamásy Tamás*; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv.) *Kendeh K. Péter*; **Rákospalota, XV., Juhos u. 28. (kistemplom)** de. 10. *Bátovszky Gábor*; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** de. 10. (úrv., családi) *Börönte Márta*; **Cinkota, XVI., Batthyány I. u.** de. fél 11. *Blatniczky János*; **Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24.** de. 9. *Blatniczky János*; **Rákoshely, XVII., Tessedik tér** de. 9. *Eszlényi Ákos*; **Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111.** de. 10. *Eszlényi Ákos*; **Rákoscaba, XVII., Péceli út 146.** de. 9. *Kósa László*; **Rákossziget, XVII., Gózon Gy. u.** de. 11. *Kósa László*; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. (úrv.) *Győri Gábor*; **Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom)** de. 8. (úrv.) *Győri Gábor*; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. *Szell Bulcsú*; **XIX., Hungária út 37.** de. 8. *Szell Bulcsú*; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. (családi) *Győri János Sámuel*; **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél 11. *Zólyomi Mátyás*; **Budafok, XXII., Játék u. 16.** de. 10. *Solymár Gábor*; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. *Endreffy Géza*.

■ Összeállította: BODA ZSUZSA

Újra Tamás-mise

„Mire kaptuk az életünket?” – tette fel a kérdést *id. Pintér Károly* a Tamás-mise mintegy kétszáz résztvevőjének december 3-án a kelenföldi evangélikus templomban. A nyugalmazott lelkész Lk 12,16–21 alapján megtartott igehirdetésében rámutatott: ahhoz, hogy megtaláljuk életünk értelmét, és eleget tudjunk tenni a ránk bízott feladatnak, előbb találkozunk kell Jézussal. Ezt a találkozást kívánja elősegíteni a keresők istentiszteletének is nevezett alkalom interaktív része; a jelenlévők többek között papírra vethették imádságukat, gyertyát gyújthattak, és személyes áldást kérhettek életükre.

■ V. J.

FOTÓ: BOTTA DÉNES

Személyes imádságok írása az imafánál

Mi a lényeg?

„Jézusom, hajnalcsillagom, / Élő, örök bizonyosságom! / Jól tudom, Ó a válaszom, / Ó a békém, igazságom” – hangzott a tavábbiakban *Lázár Attila* bizonyágtétele énekekkel, majd 2Kor 5,10 alapján arról szólt, hogy mi a globális üzenete annak, hogy „mindannyiunknak leplezetlenül kell odaállnunk Krisztus ítélőszéke elé”. Személyesen felelünk életünkért, el kell számolnunk vele! A mondat célja rámutatni: átvilágítottak vagyunk, lelepleztettünk. Jó és rossz

A megtérés és újjászületés által Jézus praxist ad. Hogyan állunk mi ezzel?

„Létezik az élet könyve!” – kezdte a záró igehirdetést *Győrfi Mihály* Jel 20,11–15 alapján. Örömhír ez, de ugyanakkor rémhír, mert ha nincsen bent a nevem az élet könyvében, akkor ez a kárhozatot jelenti számomra. A kegyelem elfogadásával, a megtéréssel kerül be a nevem ebbe a könyvbe. Az ítéletkor Jézus közbeszól: „Ó az enyém, mert elfogadta

„Miért ez a boldogság útja?” – tette fel a kérdést a nyitóáhitatban *Ittész István* (kéripiünkön) érdeklődő. Fontos a bűn kérdése, mert a bűn miatt félünk, és aki fél, az nem lehet boldog. A bűnt rendezni kell. Isten boldogságra teremtett bennünket. Az ember keresi ezt a boldogságot. Az Istenrel való közösségben lehetünk boldogok. A boldogságtól a bűn választ el. Ezért kell annyit beszélni a bűnről. A bűn megoldására rengeteg megoldás kínálkozik, de a bűn csak a bűnbocsánat által oldható fel. „Vétkeztem!” De van rá bocsánat! „Vétkeztem!” – nem vagyok közösségben az élő Istennel, ez a bűn.

A bűnbocsánatra szükség van. Jézus karjaiban békességre lelhetek. Jézus által visszakerülhetek az isteni közegbe. Ennek egyedüli módja megvallani a bűnt, átmenni a „szoros kapun”. A „szoros kapu” maga az Úr Jézus, az ő áldozata szabadságot teremt. Isten nem tehetett másképpen, így rendezte a bűnt. De hogyan juthatok el odáig, hogy kimondjam: „Vétkeztem!”? A Szentlélek visz el a Golgotához, Jézushoz, segít bemenni a szoros kapun. Jézus nélkül nincs boldogság!

FOTÓ: SZAKÁCS TAMÁS

kimenetele lehet ennek a krisztusi átvilágításnak. Jézus szándéka az átvilágítással az, hogy az átvilágított győzzön. Fogadjam el Jézus diagnózisát – bűnös vagyok –, hogy győzzek! Ha meghallgatom Jézust, akkor győzelemre tudja vinni az életemet. Ehhez kommunikálni kell Jézussal, aki életet és megoldást kínál, és ebben a kapcsolatban kell megismerni Isten félelmetes tudását, Jézus félelmetes szentségét és szeretetét. Keresztény élet: praxist kaptam.

■ LABOSSA PÉTER

A tudás ára?

Vitaest a Luther Márton Szakkollégiumban

► **A hazai felsőoktatás változik – kis túlzással szinte napról napra. Néhány éve megjelent a kreditrendszer, zajlik a bolognai folyamat, és küszöbön áll a tandíj bevezetése. Mind a három lépést nagy felzúdulás követte. Fontos lenne, hogy a hallgatóság átfogó ismeretekkel rendelkezzen e folyamatokkal kapcsolatban – hiszen senki nem alkothat megalapozott véleményt olyan témáról, amelyről kevés az információja –, ezeket pedig nem osztogatják csak úgy az utcán.**

Ezért nagyon jó, hogy a budapesti Luther Márton Szakkollégium igyekszik lehetőséget adni arra, hogy tagjai bővíthessék a látókörüket. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint hogy november 9-én, csütörtökön este az intézmény előadóterében legalább hetven hallgató ült a felsőoktatási reformról tartott

vitaesten. A meghívott vendégek *Csillag Tamás*, a Diákhitel Központ Zrt. vezérigazgatója és *Ekler Gergely*, a Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciájának elnöke voltak. A vitát a kollégiumi diákok kezdeményezték, de igazán nehéz dolga a kollégiumi lelkésznek, *Barthel-Rúza Zsolt*nak volt az est moderálásával, hiszen a téma olyannyira összetett, hogy a vitázó felek könnyen elbeszélhetnek egymás mellett.

A felsőoktatás reformja egységes folyamat – kezdte *Csillag Tamás* –, melynek nem lehet egyes tényezőit önálló problémaként kezelni. Az egyik legfontosabb – és napjainkban talán a leginkább vitatott – tényező a tandíj kérdése. Abban egyetértettek a vitapartnerek – ezért is nem lehet őket a szó szoros értelmében „ellenfelelnek” nevezni –, hogy a tandíj bevezetésére szükség van, *Ekler Gergely* azonban hozzátette, hogy olyan formában, ahogyan ez a jelenlegi tervekben szerepel, nem kivitelezhető. A tandíj – a nyugat-európai országokkal

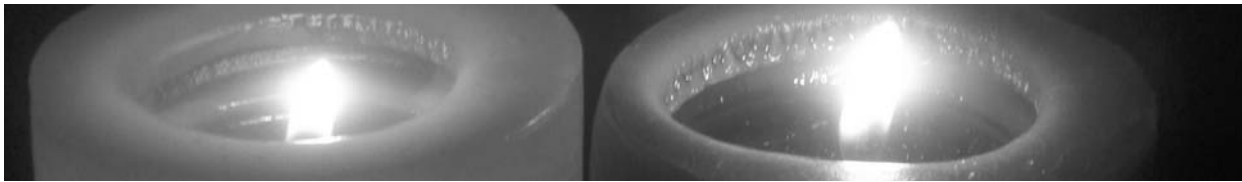
megegyező mértékű – magyarországi bevezetése azt jelentené, hogy az anyagilag rosszabb helyzetű fiatalok kiszorulnak a felsőoktatásból, és az egyetemen teljes önfelnevelésük sem oldaná meg. Viszont mindenképpen szükség van egy olyan intézmény, illetve intézményrendszer létrehozására, amely segítséget nyújthat a tanulmányok finanszírozásának megoldásában.

Ugyancsak egyetértettek a felek abban, hogy a felsőoktatás átalakításának kérdését nem szabad politikai tényezőként kezelni, mint ahogy ez az elmúlt hónapokban, években történt. A tandíj bevezetését az érvényes törvények lehetővé teszik, így látszólag semmi sem állhat ennek az útján. *Csillag Tamás* kiemelte: a reformot – és ezzel a tandíj bevezetését – nem szabad elodáztatni, hiszen így a felsőoktatás problémáinak megoldása megint évekig késleltethető. A reformokra szükség van, a cél látható, már csak az utat kell megtalálni.

■ CSOBÁN CSABA – JANKOWSKI ANDRÁS

HIRDETÉS

Az Evangélikus Hittudományi Egyetem, a Magyarországi Luther Szövetség és a Luther Kiadó szeretettel hívja *Eric W. Gritsch* (professor emeritus, Gettysburg, USA) *Luther Márton humora* című előadására. Az előadást követően a szerző dedikálja a közel-múltban megjelent, *Isten udvari bolondja – Luther korunk perspektívájából* című könyvét (Luther Kiadó, Budapest, 2006; fordította: *Böröcz Enikő*). Időpont: december 15., péntek 10 óra. Helyszín: Evangélikus Hittudományi Egyetem, II/1 Budapest, Rózsavölgyi köz 3. (a Bosnyák térenél, a 7-es busz végállomásánál). Minden érdeklődőt szeretettel várunk!

Egyszer véget ér...

Az ember földi pályafutása – egy ismeretterjesztő magazinban közölt hírt szerint – 2 525 006. október 31-én véget ér. Európai geológusok és paleontológusok jutottak erre a következtetésre Spanyolországból származó, huszonkétféle éves kőzetek tanulmányozása nyomán. A kutatócsoport vezetője, Jan Van Dam utrechtli (Hollandia) professzor arra a kérdésre, hogy miként számolták ki ezt a dátumot, két adatot említett. Az egyik: az emlős fajok átlagos élettartama két és fél millió év; a másik: a modern ember kétszázötvenezer éve létezik. Az emberiség pusztulásának okát abban jelelték meg, hogy a Föld pályájában két és fél millió évente csillagászati okokból „törés következik be”. A Föld közel kerül a Naphoz, ennek pedig nagyarányú lehűlés, jégkorszak bekövetkezése a következménye.

A történelem folyamán sokan sokféleképpen próbálták meg kiszámítani az utolsó idők elérkezését időpontját – eddig sikertelenül. Az ige szerint Jézus dicsőséges visszajövetelének ideje nem ismerhető: „Az t napot viszont, vagy azt az órát senki nem tudja: sem az ég angyalai, sem a Fiú, hanem csak az Atya egyedül.” (Mt 24,36)

Számunkra elsősorban nem is annak kell fontos kérdéssé válnia, hogy mennyi időnk van még – kevés, avagy sok –, hanem sokkal inkább annak, hogy mennyi feladat vár még addig ránk. Ha eljön Jézus, vajon elmondhatjuk-e majd, hogy megtettünk mindent, vagy legalábbis megpróbáltunk mindent megtenni azért, hogy szavainkkal és tetteinkkel bizonyosságot tegyünk Isten szeretetéről? Hiszen – gondoljuk csak el – annyian

vannak közvetlen környezetünkben is, akik még nem hallottak a Megváltó váltásművéről... Vagy hallottak ugyan Krisztusról, de annyi sebet kaptak már akár a családjukban, akár a gyülekezetükben, vagy akár épp rajtuk keresztül, hogy úgy döntöttek, nekik örökre elejük van Istenből, egyházból, vallásból, gyülekezetből.

E tény nemcsak „fontosságunk” súlyát, de teendőink számát is megnöveli. Állandó készenlétet igényel. Az ige pontos útmutatást ad: „Vigázzatok tehát, mert nem tudjátok, hogy melyik órában jön el a ti Uratok!” (Mt 24,42) Ezért folyamatos, illetve „töredékes” adventben, várakozásban élünk. Folyamatos adventben élünk, hiszen napról napra várjuk Urunk eljövését, készülünk rá. És „töredékes” adventben is évről évre részünk van: a karácsony előtti négy hét alatt különösen is törekszünk arra, hogy felfelé és befelé figyeljünk, hogy megtisztított szívvel éljen bennünket a szenteste.

Advent napjai a szembenézés és az esély időszakává válhatnak mindnyájunk számára. Szembenézhetünk önmagunkkal, hibáinkkal, hiányosságainkkal, és – változtathatunk. E nehéz lépéshez szükségünk van Isten segítségére. Hívjuk őt bátran, és támaszkodjunk rá, hívjuk be őt a szívünkbe és az életünkbe! Hiszen mit ér a karácsonyfa és alatta a sok ajándék, mit ér a finom ételektől roskadozó asztal, ha Jézus nem része az ünnepünknek éppúgy, mint a hétköznapjainknak? Mert – amint azt Silesius írta: „Ha Krisztus ezerszer is megszületik Betlehemben, ám benned nem, örökre elvesztél.”

■ GAZDAG ZSUSZANNA

BÓDÁS JÁNOS

Ádvent

Te szörnyű, vajdó idő,
ne szülj, ne szülj több rémet.
Mostmár tiszta örömmel is
legyen megáldva méhed!

Szülj halva minden szenvedélyt,
vad átkot, véres harcot,
fojtsd meg a bűnt, mi valaha
öledben megfogamzott.

Elég volt már a gyötrem,
elég volt már a vérből!
Napfényre vágyunk már a gond
fekete erdejéből!

– Te véres, vergődő szívünk,
ne szülj te sem több átkot,
öled magadhoz boldogan
az embert s a világot!

Növeld, mi bennünk isteni,
s öld meg, mi bennünk állat,
hisz a dühös tusákba már
mindenünk belefáradt.

Szüless meg bennünk, Tisztaság,
szüless meg bennünk, Béke,
s tedd kezdet a vad világ
lázás ütőerére,

szüless meg bennünk, Szeretet,
te legszebb lelki virtus:
– a szívünk szomorú, beteg –
teremts bennünk új életet,
szüless meg bennünk, Krisztus!

1935

Bódás János összes versei
Aranypegázus, Budapest, 2005.

Elhamarkodott eskü

EVÉLET LELKI SEGÉLY

Szőkéné Bakay Beatrix

► „Még csak tizennégy éves voltam, amikor megesküdtem arra az Úristennek, hogy sohasem megyek férjhez. Ezért kerültem a fiúárságot, semmilyen táncos összejövetelen nem vettem részt. Egyszerűen minden udvarlót távol tartottam magamtól. Az egyetem befejezése után magányosan költöztem albérletbe, és elhatároztam, hogy a hivatásomnak fogok élni. Mégis megtörtént, amit kerülni igyekeztem; szerelmes vagyok. Mit tegyem? Szegem meg Istennek tett fogadalmamat? Félek, hogy így nem lesz áldás a házasságunkon!”

Kedves Ivett! „Csapdába esik, aki valamit megmondhatatlanul odaszentel, mert a fogadalmát után hiába bánkodik” – figyelmeztet az ószövetségi bölcs (Péld 20,25). Bárcsak mindenki megszívlelné ezt az ígét, és komolyabban venné Istennek és felebarátainak tett esküit, fogadalmait! De ne féljen, mégsem gondolom, hogy bánkódásának örökké kell tartania. Mielőtt azonban leírom, hogy miért nem, egy kicsit vegyük szemügyre, mit tanít nekünk az Úr Jézus az esküvésről.

A Hegyi beszédben Jézus megtiltja, hogy esküdjünk (Mt 5,34–37), és Jakab megismétli levelében ezt a tilalmat (5,12). De hogyan kell ezt érteni? Állampolgárként meg kell tagadnunk minden eskütételt? Sőt a templomban sem hangozhat el például a házassági fogadalmatétel? A Hegyi beszéd idevonatkozó részében Jézus abból indul ki, hogy az Ószövetség is kimondja: teljesíteni kell azt, amit esküvel fogad meg az ember (2Móz 20,7; 3Móz 19,12; 4Móz 30,3). Ezek után pedig felszólít arra, hogy egyáltalában ne esküdjünk, mert nem rajtunk múlik, hogy teljesíteni tudjuk-e, amit megígértünk.

De hát mi is adhatja hitelt felelőtlen ígéreteinknek? Istenre nem esküdhetünk, hiszen nincs aláánk vetve. De még

saját magunkat sem ajánlhatjuk fel biztosítékul, hiszen egyetlen hajunk szálát sem tudjuk fehérré vagy feketévé tenni természetesen módon. Nincs hatalmunk a jövő felett. Azt sem garantálhatjuk, hogy élni fogunk abban az időpontban, amikorra ígéretünk kiterjed. Érdemes felfigyelnünk arra, hogy Jakab apostol is így int: „Tehát akik azt mondjátok: Ma vagy holnap elmegyünk abba a városba, és ott töltnék egy esztendő, kereskedünk és nyereséget szerzünk; azt sem tudjátok, mit hoz a holnap! Mert a ti életek olyan, mint a lehelet, amely egy kis ideig látszik, aztán eltűnik.” (4,13–14) Ezért soha ne szabad esküvel ígérnünk olyasmit, ami túlmegy a jelenben adott lehetőségeinken. Ez óriási felelőtlenség!

Ellenben ha a bíróság előtt mint tanú állok, és esküvel kell megerősítenem tanúvallomáomat, azt megtehetem. Hiszen tudatában vagyok annak, hogy az igazat, csakis a színtiszta igazat mondtam. Ebben az értelemben Jézus is esküdött, amikor a farizeusokkal folytatott párbeszédeiben gyakran nyomatékosította kijelentéseit az ószövetségi esküformulából (4Móz 5,22; 5Móz 27,15–26) átvett „amen, amen” kifejezéssel. Ezt az Újszövetségben így adja vissza a magyar fordítás: „Bizony, bizony, mondom néktek...” (Jn 5,24)

Ivett! Egészén fiatal, sőt gyerek volt még akkor, amikor könnyelmű ígéretét tette az Úrnak. Leveléből úgy olvasom ki, hogy egy plátói szerelmi csalódás volt a háttérben. Becsületére legyen mondvá, hogy mind a mai napig kitartott esküje mellett! De ha megjelent éle-

tében az Istentől Önnek rendelt társ, ne féljen elfogadni az Úr ajándékát! Hiszem, hogy felelőtlen ígéretét, amelyet persze tiszta szívvel komolyan is vett, Isten mégis áldások forrásává tette. Megőrizte a flörtölésektől, a csalódásoktól, és tisztán tartotta meg annak a fiatalembernek, akivel most egymásba szerettek! Írja, hogy szülei nagyon elkeseredtek amiatt, hogy sohasem lesz unokájuk, és mindig biztatják a férjhez menésre. Olvassa csak: „...ha nő tesz fogadalmat az Úrnak, és önmegtartóztatásra kötelezi magát még leánykorában, apja házában”, és „ellene mond neki az apja, amikor hallja őt, akkor nem érvényes semmiféle fogadalma vagy elkötelezése, amellyel önmegtartóztatást fogadott. És az Úr megbocsát neki, mert az apja mondott neki ellene.” (4Móz 30,4–6)

Ivett, bízson bátran az ígében és az Úr végtelen kegyelmében! Fusson hozzá, és kérjen tőle bocsánatot, hogy olyasmit ígért, amit nem áll hatalmában teljesíteni! Azután éljen az oltáriszentséggel! Így szabadddá lesz arra, hogy igent mondjon választottjának, és készen áll majd arra is, hogy Isten beteljesítse az Ön életében minden drága tervét. Áldott lesz a házassága, mert végre az Úr akarata szerint cselekedhet.

Legyen nagyon boldog szerelme oldalán! Köszönöm kitartó várakozását és hűségét! Köszönöm, hogy írt, mert biztos vagyok abban, hogy minden olvasóm számára például szolgál majd története. Azoknak is, akik elhamarkodottan esküdtek; azoknak is, akik fogadalmat készítenek aznapi, és azoknak is, akik hamisan esküdenek... „Ellenben a ti beszédeitekben az igen legyen igen, a nem pedig nem, ami pedig túlmegy ezen, az a gonosztól van.” (Mt 5,37)

■ SZŐKÉNÉ BAKAY BEATRIX

Leveleiket „Lelki segély” jelleggel várjuk szerkesztőségünk címére. Kérjük, jelezzék, hozzájárulnak-e ahhoz, hogy a leveleikre adott válasz lapunkban is megjelenjen.

HETI ÚTRAVALÓ

Egyenesedjétek fel, és emeljétek fel a fejetekeket, mert közeledik a megváltásotok. (Lk 21,28)

Advent második hetében az Útmutató reggeli és heti újszövetségi igéi Jézus Urunk második eljövését hirdetik: „Az Emberfia eljön az ő Atyjának dicsőségében, és megfizet mindenkinek az ő cselekedetei szerint.” (Mt 16,27; Lk) Az Isten Fia második advent-jét égi és földi jelek kísérik, „és akkor meglátják az Emberfiát eljönni a felhőben nagy hatalommal és dicsőséggel” (Lk 21,27). Az ő visszajövetele örömhír, „mert elközelget a ti váltásotok” (Lk 21,28; Károli-fordítás). „Mert mi mást jelent a ti váltásotok”, mint hogy téged, ki most az ördög foglya s minden ő nyilának célpontja vagy, Krisztus megszabadít, s magához visz? Miért félnél és rettegnél hát az ítélet jeleitől? De nem jelekben van a vizsgátlásunk, hanem abban, hogy maga Krisztus nincs messze” – írja Luther. Ezt üzeni Jakab is: „Legyetek tehát ti is türelemmel, és erősítsétek meg a szívetekeket, mert az Úr eljövetele közel van.” (5,8) „...kövessétek azokat, akik hit és türelem által öröklék az ígéreteket.” (Zsid 6,12) Mit ígért Isten? Krisztus „másodszor majd a bűn hordozása nélkül fog megjelenni azoknak, akik várják őt üdvösségükre” (Zsid 9,28)! Miként várjuk vissza a jövőendő javak főpapját, aki megtisztítja lelkiismeretünket a holt, halálra vívó cselekedeteitől, hogy már e földön szolgálhassunk az élő Istennek?! Szolgálatában a hű pergamon gyülekezet el-túrta a nikolaiták tévmitatását, mely szerint nekik a bálványáldozatban való részvétel, a kicsapongó, parázna életmód sem árthat. „Térj meg tehát, különben elmegyek hozzád hamar...” (Jel 2,16) Az efezusi gyülekezet viszont gyűlölte a nikolaiták cselekedetét, de elhagyta az első, „agapé” szeretetet. „Térj meg, és tedd az előbbiekhöz hasonló cselekedeteidet, különben elmegyek hozzád...” (Jel 2,5) Szeretjük-e Urunkat és Istenünket teljes szívünk-ből, lelkünk-ből, erőnk-ből és elménk-ből (lásd Lk 10,27)? Pál tudta, hogy ha e földi sátorra összeomlik, van örökkévaló mennyei hajléka. „Mert mindnyájunknak leplezetlenül kell odaállnunk a Krisztus ítélőszéké elé, hogy mindenki megkapja, amit megérdemel, aszerint, amit e testben cselekedett...” (2Kor 5,10) Pál itt vajon a cselekedetek szerinti megítéltetés-ről tanít, avagy a kegyelemből való megigazulásról? Mindkettőről; de csak azokról szól, akik e testben az Úr Jézusba vetett hitben jártak, ezért hazaköltöztek az Úrhoz. Ők Krisztus eljövetelekor jutalmat kapnak. Ma is sokak nyugtalanító kérdése: „Te vagy-e a Messiás, az Isten Fia?” Jézus örök válasza: „...én vagyok”; és „ott ül majd az Emberfia Isten hatalma jobbján” (Lk 22,70.69). Eljöveteleének célja a „nagy” találkozás hívő népe feltámadásának s felragadtatásának idején: „...az Úr fog alá szállni a mennyből, és először feltámadnak a Krisztusban elhunytak, azután mi, akik élünk, és megmaradunk, velük együtt elragadtatunk felhőkön az Úr fogadására a levegőbe, és így mindenkor az Úrral leszünk.” (1Thessz 4,16–17) Kérjük is őt: „Áldott Jézus, segíts minket erre, / Jöjj, és vígy át az örök életre, / Ahol örömben / Üdvözültekkel élünk a mennyben!” (EÉ 509.4)

■ GARAI ANDRÁS

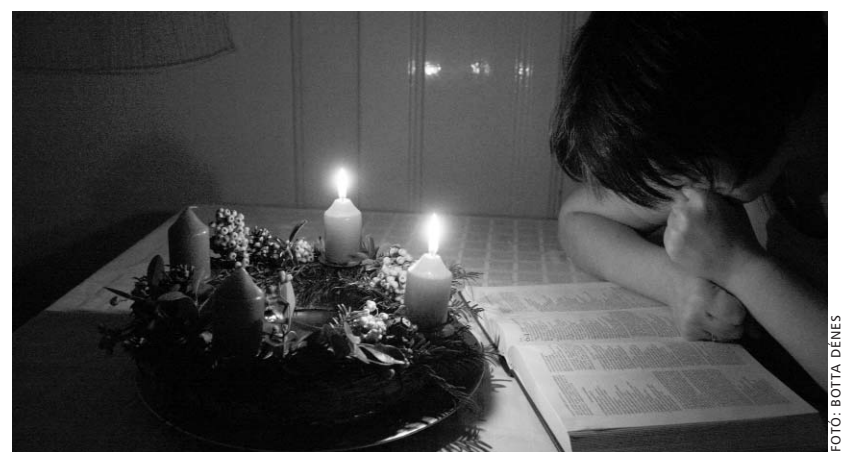

FOTO: BOITTA BÉNES

Megfontoltan járni adventben

SZÓSZÓRÓ

Iffjúságirovat-gazda: Györe Balázs

Karácsonyi díszbe öltözik körülöttünk minden. A gyermekek ilyenkor bátrabban kérnek szüleitől tárgyakat, játékokat, bízva abba, hogy a „szeretet ünnepe” meglágyítja majd a felnőttek szívét. És a felnőttek is bátrabban, sokszor a lehetőségeiket meghaladva hoznak áldozatot azért, hogy ekképpen is kimutathassák érzéseiket szeretteiknek.

Miközben feleségemmel a karácsonyi vásárlást terveztük, kezembe került egy írás Antoine de Saint-Exupéry francia író-tól. Nem, kedves olvasó, nem A kis herceg, hanem egy annál sokkal rövidebb munka. De a tömörség nem ment a mondanivaló rovására. Ezzel a csendes imával készüljünk adventben, hogy a karácsonyt megelőző forgatag ne tudjon magával ragadni bennünket! Engedjük, hogy szenteste ne csak a karácsonyfánk, hanem a szívünk is díszbe öltözzön!

■ GYÖRE BALÁZS

Fohász

Uram, nem csodákért és látomásokért fohászok, csak erőt kérek a hétköznapokhoz. Taníts meg a kis lépések művészetére! Tégy leleményessé és ötletessé, hogy a napok sokféleségében és forgatagában idejében rögzítem a számomra fontos felismeréseket és tapasztalásokat!

Segíts engem a helyes időbeosztásban! Ajándékozz biztos érzéket a dolgok fontossági sorrendjében, elsőrangú vagy csak másodrangú fontosságának megítéléséhez! Erőt kérek a fe-

gyelmzettséghez és mértéktartáshoz, hogy ne csak átfussak az életem, de értelmesen osszam be napjaimat, észleljem a váratlan örömeket és magaslátokat!

Órizz meg attól a naiv hittől, hogy az életben mindennek simán kell mennie! Ajándékozz meg azzal a józan felismeréssel, hogy a nehézségek, kudarcok, sikertelenségek, visszaesések az élet magától adódó ráadásai, amelyek révén növekedünk és érlelődünk! Küldd el hozzám a kelendő pillanatban azt, akinek van elegendő bátorsága és szeretete az igazság kimondásához!

Az igazságot az ember nem magának mondja meg, azt mások mondják meg nekünk. Tudom, hogy sok probléma éppen úgy oldódik meg, hogy nem teszünk semmit. Kérlek, segíts, hogy tudjak várni! Te tudod, hogy milyen nagy szükségünk van a bátorságra. Add, hogy az élet legszebb, legnehezebb, legkockázatosabb és legtörekenyebb ajándékára méltók lehessünk! Ajándékozz elegendő fantáziát ahhoz, hogy a kellő pillanatban és a megfelelő helyen – szavakkal vagy szavak nélkül – egy kis jószágot közvetíthessék! Órizz meg az élet elszalasztásának félelmétől!

Ne azt add nekem, amit kívánok, hanem azt, amire szükségem van! Taníts meg a kis lépések művészetére!

„KÖSZÖNTSÜK AZ EGEK URÁT...”

Evangelikus népdal- és
népzenei találkozó

2007. január 19–21.

Balatonszárszó

Evangelikus Konferencia- és Missziói Otthon, Jókai u. 41.

- Egyházi ünnepekhez köthető népdalok megismerése,
zenei kísérete
- Néprajzi, népzenei előadások, hangszerbemutató
- Táncház
- Áhítat, istentisztelet népzenei környezetben

Közreműködők:

Gryllus Dániel – zenész, Joób Árpád – népzeneész, zenetanár, Joób Emese –
énektanár, Navratil Andrea és Demeter László a Zurgó együttesből,

Veres Emese-Gyöngyvér – néprajzkutató, Dió Banda – Balatonszemes

Részvételi díj: 7000 Ft/fő; két nap teljes ellátással, szállással

Szombati részvétel ebédrel: 2500 Ft/fő

Jelentkezés, érdeklődés:

Végh Szabolcs – 06 20 824 3143

balatonszarszo@lutheran.hu

Várunk szeretettel!

Van-e szükség karácsonyfára?

► **Tavaly, karácsony tájékán arról írtunk, hogy kivágtak fenyők helyett mi módon díszíthetjük otthonunkat. Természetesen ebben is megoszlának a vélemények, és nem mindenki tudja „fenyőpótlékkal” elképzelni az ünnepet. Az alábbi írás a valódi fenyők felállítására szól.**

„Természetvédő indulataink” karácsony táján kimondatják velünk a kérdést: miért van szükség karácsonyfára? Kár azért a sok fenyőért, az elpusztított erdőért, a szemétté, hulladékká változtatott fákért. A betlehemi istálló mellett sem állottak gyertyafényes fenyők, és tulajdonképpen nem is ősi magyar szokás a karácsonyi fenyőállítás. A kérdésre az a válasz, hogy nem, valójában nincs szükség rá, hitünk és ünneplésünk karácsonyfa nélkül is teljes lehet. Mégis szeretnék egy pár szót szólni a karácsonyfa védelmében.

A nyáron Surdon töltöttem néhány napot. Ez a régi evangélikus falu és a környékén több gazdaság is évtizedek óta a karácsonyfák értékesítéséből él a délnyugati határszélén. Biztosan hazánk más vidékein is ismert a fenyőfa-gazdálkodás. Itt nem erdőkből vágják ki a növendék fák, nem károsítják a természetet rablógazdálkodással. Tervszerűen, évről évre telepítik a maguk keltezte kis fenyőket jól megoldozott szántóföldjükre; kapálják, permetezik, gondozzák az ültetvényt évről évre, míg a fák el nem érik a

megfelelő nagyságot. Négy-öt-hat évesen veszik ki őket novemberben, hogy örömet szerezzenek vele a karácsonyt ünneplő városiaknak, és hogy visszakapják azt a földbe fektetett pénzt, amelyet mások búza- vagy kukoricaterméléssel egy év alatt megkeresnek.

Természetesen nem mindig volt ez így. De régen erdeink dúsabbak voltak, igényeink pedig kisebbek. Nem is állt minden házban karácsonyfa a 19. században. Az 1950-es években a termelészövetkezetek kezdték el a fenyőfaültetést, a tervszerű telepítést. Ezzel egy időben a háztáji termeléshez is kedvet kaptak a falusiak, hiszen látták, hogy hasznos, amit csinálnak. Ma már szinte senki sincs Surdon, akinek ne volna fenyőfaültetvénye.

Miért tiltakozunk a fenyőfaállítás ellen? Miért félünk, hogy szegényebb lesz a zöldterület, ha kivágják a fák? Miért gondoljuk, hogy az erdőket tesszük ezzel tönkre? Hiszen a bűzát is kiszántják évről évre, a krumpliföldet is jól elő kell készíteni a következő esztendőre. És a fenyőültetvények területének mindig csak egy részét kell felszántani s új növényekkel betelepíteni.

Hány embernek segíti a megélhetését a fenyőtermelés! Valakinek munkát ad; másnak örömet szerez; van, akinek hivatása a szép fenyők árusítása. Természetesen tudom, hogy sok mindent lehetne jobban csinálni. Például tenni kellene annak érdekében, hogy ne maradjon meg olyan sok fa, illetve hogy ami pedig megmarad, jó helyre kerüljön: korszorítókörhöz, virágárusokhoz.

ÜZENET AZ ARARÁTRÓL

Rovatgazda: Jerabek-Cserepes Csilla
E-mail: ararat@lutheran.hu

Arra is lehetne törekedni, hogy jobban prédikáljon Jézus földre jöttéről a ragyogó karácsonyfa, és ne csak szobadísz legyen. De ezt mindnyájunknak magunknak kell megteremtünk, megvalósítanunk. Ne legyen vetélkedés tárgya a fenyő nagysága, szépsége, tartósága! Ez bizony már nem a fenyőtermelők dolga.

Jézus betlehemi jászla mellett nem fenyőfák álltak. De a mi közép-európai szokásaink miatt – Luther Márton óta – a karácsonyt úgy érezzük teljesnek, ha szobánk sarkában ott áll a feldíszített fenyő. A sötétet megvilágító, illatával a természetet is közel hozó karácsonyfa.

Kedves környezetvédők! Gondoljatok azokra is, akik munkájuk, fáradozásuk megérdemelt gyümölcsét kapják a termesztett fenyőfák eladásából. A keletről idezállított, olcsó, éveik eltehető műanyag jelképek helyett karácsonytól vízkeresztig álljon valódi fenyő lakásunkban! Ne okozzatok lelkiismeret-furdalást, amikor felállítjuk illatozó fenyőfánkat otthon a család örömeire, Isten dicsőségére!

■ BENCZE IMRÉNÉ

EVÉL & LEVÉL & EVÉL & LEVÉL

Kicsik között is a legjobb helyre

Ha adományt adunk Isten ügyére, gyülekezet épülésére, a legjobb helyre adjuk. A cél, Isten dicsőségének magasztalása, örök. Soha nem lesz annál szebb dolgunk, mint Urunkat magasztalni, és a legjobbat adni neki.

Mi, esztergomi evangélikusok százezer forintnyi adományt adtunk át november 19-én istentisztelet keretében a csákvári evangélikus gyülekezetnek. Egyszerű oka volt ennek. Az esztergomi és a csákvári lelkész beszélgetése közben kora nyáron fény derült arra, hogy a csákvári templomának harangját működtető berendezés teljesen elromlott. Isten adta akkor ajkamra a biztató mondatot (hiszen gyülekezetünk felügyelője már korábban felvetette, hogy nem kellene-e azoknak adnunk, akik nehezebb helyzetben vannak nálunk): „Mi megpróbálunk nektek segíteni.”

Kalmár Zoltán felügyelő testvérem volt az ötlet, hogy mi, Krisztusban élők fogjunk össze, segítsük egymást! „Kit és miért, hogyan segítsünk?” – gondolkodtam el az év elején elhangzott meglepő felvetés hatására. Aztán azon a júniusi napon megkaptuk a választ. A felügyelő úrral egyetértettünk abban, hogy gyülekezetünk segítse a Csákvári Evangélikus Egyházközséget ebben a konkrét gondjában.

Nem azért tettük, mert mi Esztergomban nem szenvedünk hiányt. Nem is azért, mert nálunk annyi „fölösleges” adomány van. Azért adakoztunk, mert egyetértettünk abban, hogy még mi, „kicsik” is tudunk adni, és a legjobb helyre adhatunk. Sokszor mondjuk, hogy ugyanannak a testnek a tagjai vagyunk, és az egyik tag segítse a másikat. Hiszem, hogy Krisztus erre indítja azokat, akik belőle élnek. Nem is tudjuk, hogy milyen szépen megoldódnának a gondjaink, ha egyik tag segítené a másikat, ha minden évben egyszer mernénk egy-egy gyülekezetet támogatni, nem beszélve arról, hogy a két gyülekezet közötti találkozás, a közös vasárnapi istentisztelet igazi Krisztus-ünnep.

„Nagyobb boldogság adni, mint kapni” – mondja Pál apostol (ApCsel 20,35b). Egyik gyülekezeti tagunk csak annyit mond, ha adományt ad: „Csak postások vagyunk. Kaptuk és továbbadjuk.”

Nem titkolt szándékunk példát adni. Legyenek ezután gyülekezetek, ahol néhányan egyetértenek abban, hogy azon a gyülekezetben, amelyiken tudnak, segítenek. Ha már postások vagyunk, adományunkat adjuk a legjobb helyre!

Isten áldja a csákváriakat életét, legyen Urunk magasztalására a november 19-én már megszólalt, hívogató hangszó!

FERENCZY ANDREA evangélikus lelkész (Esztergom)

HMMM...

A téma az utcán hever...

...csak le kell hajolni érte – folytatja a közhelyessé lett mondatot az idősebb korosztály, amelynek tagjai még hallották Brachfeld Siegfriedet a régi rádiós kabarék recsegős hangján.

Lám, mivé formálódna a jól ismert, gyakran idézett mondatok! Most ezt olvasom a hvg.hu hírportálon: „A téma az utcán hever, és a mellette elhaladó rendőrök nagyokat rúgnak bele.”

Hát igen, ide jutottunk. Az elmúlt napok, hetek történései kiválóan bizonyítják, mennyire nem old meg semmit a folyamatos hazudozás, az, ami ebben az országban történik. A nagyember nem kér bocsánatot azért, aminek töredékéért demokratikus országokban mások azonnal lelépnek a politika színpadáról. Ezek után a nagyember főrendőre is folyamatosan egy egész ország képébe hazudozik, mondván: csak bátrak voltak, semmiféle aljasságot nem követtek el. Csak mi vagyunk vakok és bolondok, vagy nem jól nézzük a tétét. Vagy nem jó tévécsatornát nézünk.

Hab a tortán, hogy a főváros nagyembere Pro Urbe, azaz A városért díjjal tünteti ki ezek után a főrendőrt. Hab a tortán? Inkább szembeöklelés, megalázása, provokálása ez mindannyiunknak. Nem csodálkoznék, ha mostantól rezzenéstelen arccal tagadna a gyorsajtó is, miután lemeszelték. Ha a főrendőrnök szabad hazudnia, miért ne lenne szabad az egyszerű polgárnak? A piti tolvaj is csak azt mondaná: bátor voltam, hogy bemerészkedtem egy idegen lakásba. A rablógyilkos is ártatlan képpel nézne ránk: a hiba nem nála, hanem a mi készülékünkben van.

Nonszensz, hogy akik elrontottak mindent, és ezt nyilvánosan be is ismerték, most úgy adják elő magukat, mint akik a megoldás egyedüli letéteményesei. Abszurd, hogy reformoknak nevezik a megszorításokat, és gazdasági felemelkedést várnak az elvonások eredményeként. Ég fizeszterűen felháborító, hogy velünk együttetik meg mindazt, amit ők rontottak el.

Jelentem, én ez idáig a munkámat a tőlem telhető mértékben, tisztességgel elvégeztem, nem én tehetek arról, hogy ide süllyedt ez az ország. És gondolom, sok százezer honfitársam tette-teszi ugyanezt. Nem ügyeskednek, dolgoznak keményen, napi nyolc órán túl is, mert el kell tartani a családot, iskoláztatni kell a gyereket, ki kell fizetni a

sokszorosára növekedett fűtésszámlát. Nem ők rontották, nem mi rontottuk, nem én rontottam el. Miért mi fizessünk akkor? És hol vannak a bűnösök? Ha már megtörtént a nagy „őszödi beismerés”, nem kellene arról is szólni, kik tehetnek arról, hogy ide jutottunk?

És kérdezem, miért hallgat oly mélyen a nagyember csapata? Nincs köztük egy irástudó, egy gondolkodó, aki végre fölemelné a hangját? Donáth László lelkész kollégám (a nagyember csapatából) úgy nyilatkozott egy fórumon, hogy a politika és az erkölcs nem kell, hogy szinkronban legyenek egymással. Én erre viszont azt gondolom, hogy egy ország hasznára válna, ha politika és erkölcs egymásra találnának. Ha erkölcsös, korrekt, világos beszédű, átlátható életű politikusok vezetnék az országot... Álom ez csupán?

A Bibliában a Királyok és a Krónikák könyvei sorra beszámolnak Izrael és Júda királyairól. Egész sor királyról csak ennyit jegyez meg a krónikáiról: mennyi volt éveinek száma, hány esztendőig uralkodott, de a rossz királyokról szólva mindig ott a refrénként ismétlődő mondat: „Azt tette, amit rossznak tart az Úr...” Ezek a királyok – bár néha évtizedekig uralkodtak – csak egy múltó epizód voltak Isten népének életében. Uralkodásukat általában pogány kultus, káosz és gazdasági-társadalmi lezüllés kísérte. Viszont a jó királyokról, például Ezékiásról ezt mondja az Írás: „Azt tette, amit helyesnek lát az Úr, egészen úgy, ahogyan tett ősen, Dávid.” (2Kir 18,3) Lám-lám, és Isten bízó királyok alatt felvirágozott Izrael, mert visszataláltak Istenükhöz, s ez a mindennapokban is gyümölcsöket hozott.

Politika és erkölcs, politika és istenhít – igenis egymásra találhatnak. Az van hasznára az országnak is, ha vezetői példamutató módon élnek, ha őrei a közérkölcnek. Mert akkor lesz rend és igazságosság alul, ha fenn is tisztelik a törvényt. Isten törvényét is. Ha a hibákért őszintén bocsánatot kérnek, ha megnevezik a vétkeket – és ha a bizonyítottan vétkeket büntetésüket is megkapják. De most nem így történik... Most a gatlástalan hazudozás ül tort. És csend van, súlyos csend.

„Eltiptort nemzet újjászületik, de öngyilkos nemzetre nincs feltámadás.” (Kossuth Lajos)

■ LUPTÁK GYÖRGY

Immár tizenkettőszer rendezték meg a keresztény karácsonyi könyvvásárt Budapesten. A december első két napján nyitva tartó könyvszemplén több mint negyven kiadó képviseltette magát. Botta Dénes felvételén a Luther Kiadó standja látható.

SZERETETVENDÉGSÉGRE...

Olcsó kifli

Hozzávalók: 50 dkg liszt, 25 dkg zsír, 2 dl tejföl, 2,5 dkg élesztő, kevés só, cukor.

Elkészítés: a hozzávalókat összegyúrjuk, kiliszteztet tálban két órát pihentetjük. Gyúródeszkán vékonyra kinyújtjuk a tésztát, majd felvágjuk háromszög alakúra, és megkenjük lekvárral. Sütőpapírral kibélelt tepsiben megsütjük; ha kihűlt, porcukorba hengergetjük.

FOTO: BODA ZSUZSA

HIRDETÉS

A Berzsenyi Dániel Evangélikus Gimnázium (Líceum) és Kollégium szeretettel várja a jelentkezőket négy- és nyolcosztályos gimnáziumi osztályaiba. A 2007/2008-as tanévben a következő osztályokat indítjuk:

- nyolcosztályos gimnázium (az általános iskola 4. osztálya után): magyar és nemzetiségi német tagozat (két osztály);
- négyosztályos gimnázium (a 8. osztály lezárása után): magyar tagozat, német nemzetiségi tagozat, nyelvi előkészítő angol és német (négy osztály).

Iskolánkknak saját kollégiuma van, így várjuk a Soprontól távolabb élők jelentkezését is.

A felvételtől és a beiskolázásról bővebb információ a 99/512-439-es telefonszámon és a 20/824-6447-es flottás számon kérhető, valamint iskolánk honlapján olvasható: www.bdeg.sopron.hu/beiskolazas. A jelentkezési lap a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület gyülekezeteinek lelkészi hivatalában is beszerezhető.

Beiskolázási tájékoztatót és nyílt napot az alábbi időpontokban tartunk:

- 2006. december 12-én 17 órakor az 5. évfolyamra felvételizők és szüleik számára;
- 2006. december 13-án 16 órakor a 9. évfolyamra felvételizők és szüleik számára.

Mindkét napon az 1-4. tanóra látogatható (8-tól 11.35-ig).

Összefogtak a múzeumok

Megalakult az Egyházi Múzeumok Egyesülete (EME). November 27-én megbeszélésre gyűltek össze az Evangélikus Országos Múzeumban a katolikus, a református és az evangélikus múzeumok képviselői, hogy az együttműködés lehetőségeiről tárgyaljanak. Nagy igény mutatkozott ugyanis arra, hogy a már régóta jól működő hasonló szervezeteknek, a Magyarországi Egyházi Levéltárosok Egyesületének és az Egyházi Könyvtárak Egyesülésének a mintájára a múzeumi szakemberek is összefogjanak. Az egyesület célja – egymás alaposabb megismerésén kívül – a szakmai érdekképviselet.

Az egyházi múzeumok szerepe némileg eltér a többi hasonló intézményétől. Egyházi intézményként úgy is működnek, mint az egyház nyitott ablakai a külvilág felé; meggyőzően és hatékonyan kell tudniuk az érdeklődők elé tárni örökségüket és értékeiket. Emellett pedig részt kell venniük a keresztény egyházak mai missziójában. Ez az összetett feladat pedig, különösen a nehezebb körülmények között, megköveteli az együtt gondolkodást és az összefogást.

■ HARMATI BÉLA LÁSZLÓ

HIRDETÉS

Pályázat lelkészi állásra

Megüresedett a Sikátori Evangélikus Egyházközség lelkészi állása. A lelkészválasztást előkészítő folyamat a meghirdetés szakaszába lépett. Az egyházközség várja azoknak a lelkésznek a jelentkezését, akik szolgálatukat szívesen folytatnák Sikátor, Veszprémmarsány gyülekezetében és a Láziban lévő szórvány gondozásában. Az elvégzendő szolgálatról, a körülményekről és a díjlevélről részletes információ kérhető a Veszprémi Evangélikus Egyházmege Esperesi Hivatalában (8421 Bakonyzentlászló, László király u. 1.). E-mailt az Endre.Ordog@lutheran.hu címre kérünk; személyes kapcsolatfelvétel a 20/824-4890-es egyházi mobilszámon lehetséges. A pályázatokat (önéletrajz pályaképpel, motiváció ismertetése, a gyülekezeti szolgálatra vonatkozó tervek, elképzelések) postai úton 2007. január 31-ig (postabélyeg kelte) a Veszprémi Evangélikus Egyházmege Esperesi Hivatalába kell megküldeni. Az új lelkész megválasztásáról a törvényben meghatározott eljárás szerint a pályázó(k) bemutatkozása után hoz döntést az egyházközség közgyűlése.

HÍREK, KÖZLEMÉNYEK, ESEMÉNYEK

Megalakult a Déli Egyházkerület lelkesítő becsületszéke november 27-én Kispes-ten. A 2005. évi I. törvény 1. §-a alapján az egyházkerületben működő öt lelkesítő munkaközösség által megválasztott tagokból létrejött testület feladata a törvény a 24/A § (1) bekezdése szerint: „Az egyházi alkalmazásban levő lelkész szolgálatával kapcsolatban felmerült, illetve beérkezett panasz elbírálására (...) a lelkesítő becsületszék jogosult, ha az nem tartozik az egyházi bíróság hatáskörébe. Eljárást kezdeményezhet a becsületszék megsejtett lelkész is.” Tagjai – egyházkerületként egy-egy küldött – a következők: Lászlóné Házi Magdolna, Luptákné Hanvay Mária, Németh Mihály, Némethné Tóth Ildikó és Széll Bulcsú. A becsületszék elnökévé Széll Bulcsút, elnökhelyettesé Némethné Tóth Ildikót választották.

Hít – sport – egészség címen, szépszájú közönség előtt tartott előadást dr. Frenkl Róbert a Keresztény Értelmiségiek Szövetségének meghívására Tamásiban november 29-én.

Idén is megszervezzük a budapesti nyugdíjas lelkészek találkozóját. A találkozó időpontja: december 8., péntek 10-től 14 óra. A találkozó helyszíne: Budapesti Evangélikus Kollégiumok (1077 Budapest, Rózsák tere 1.). A találkozó témája: „Nem az vagyok, ki voltam egykor...” (Arany János) (A részletes programot a levélben küldött meghívóban adjuk közre.) A nyugdíjas lelkészeket és lelkészfeleségeket szeretettel várja a találkozóra a Budai és Pesti Egyházkerület elnöksége.

A Magyarországi Luther Szövetség budapesti tagozatának őszi előadásai sorában december 11-én, hétfőn 18 óra és 19.30 között Marburg 1529 – Luther és Zwingli úrvacsorai vitája – Sikertelen egységkísérelt? címmel dr. Reuss András (EHE) tart előadást a Deák Téri Evangélikus Gimnázium könyvtárában (V., Sütő u. 1.).

Az Asztali beszélgetések elnevezésű sorozat következő alkalma december 12-én, kedden 18 órakor lesz a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium dísztermében (1071 Budapest, Városligeti fasor 17–21.). Téma: *Zene és szakralitás*. A disputa résztvevői: Babos Gyula és az Égőgérő gospelkórus. A rendezvény ingyenes!

A Női Missziói Szolgálat Az ünnep üzenete címmel előkarácsonyi csendesnapot szervez egyedülálló szülőknek és gyermekeiknek december 16-án 10 órától 15.30-ig a Magyarországi Evangélikus Egyház országos irodájában (Budapest VIII., Üllői út 24.). A Női Missziói Szolgálat szeretettel várja az alkalomra azokat, akik részt vettek már az egyedülálló szülők nyári konferenciáján, de azokat is szívesen látják, akik úgynevezett csonka családban élnek, és vágyat éreznek egy ilyen adventi találkozássra. A nap vendége Zászkaliczky Zsuzsanna. Az alkalomról érdeklődni B. Pintér Mártánál lehet. Kérjük, hogy a részvételi szándékot december 12-ig jelezzék a lelkészelnél az 1/483-2261-es hálózati vagy a 20/824-2791-es mobilszámán.

A tordas-gyúrói gyülekezet december 18-ig használt, de még használható játékokat, képekgyűjteményeket gyűjt a martonvásári diákokhoz értelem szerűt kisdíjaknak. Az adományok a tordasi lelkési hivatalban adhatók le. (Előzetes egyeztetés céljából, kérjük, hívják a 20/356-1686-os számot!)

A héten a következő gyülekezetekért és munkaáért imádkozunk: Csögle (vasárnap); börtönmisszió (hétfő); Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet (kedd); Brassó (szerda); Apáca (csütörtök); Gömör (péntek); Komárom (szombat).

A Lutheránus Megújulás által szervezett imamozgalmat

Megjelent a jövő évi *Evangélikus naptár* és a bibliolvasó *Útmutató!* Kiadványaink megvásárolhatók a Luther Kiadó könyvesboltjában (1085 Budapest, Üllői út 24.), a Huszár Gál papír- és könyvesboltban (1054 Budapest, Deák tér 4.), a kiadó elektronikus boltjában (bolt.lutheran.hu), illetve a gyülekezeti iratterjesztésekben. A kiadványok megrendelhetők a kiadóktól: Luther Kiadó, 1085 Budapest, Üllői út 24.; fax: 1/486-1229; e-mail: kiado@lutheran.hu.

- **Evangélikus naptár 2007**
296 oldal, 142×197 mm, 720 Ft
- **Útmutató 2007**
144 oldal, 119×163 mm, 290 Ft
- **Útmutató 2007 olvasmányokkal**
216 oldal, 119×163 mm, 480 Ft

APRÓHIRDETÉS

1945 előtti könyveket, könyvtárat vásárolnék. Tel.: 1/340-8016.

A XI. ker., Lágymányosi utcában 72 m²-es, kétszoba-hallos, igényesen berendezett, jól felszerelt mfsz.-i lakás azonnal beköltöztethető minimum egy évre kiadó. Érd. 19 és 22 óra között: 20/513-3178; kiado_lakas@yahoo.de.

Pestszentlőrincen 565 nm-es telken 60 nm belterű családi ház eladó. Érd.: 1/292-2150.

Egyházi textilek műhelye, Győr. Lutherkabátok, barettek, stóliák, oltárterítők stb. készítése. Telefon: 20/947-6248; internet: www.raabmarkitextil.atw.hu.

Pest környéki kis faházat átvennénk. Tel.: 20/824-3118.

Új nap – új kegyelem

Vasárnap

Jézus Krisztus mondja: „En pedig azt mondom nektek, hogy ne szálljatok szembe a gonosszal, hanem annak, aki arcát jobbra fordítja, tartsd oda másik arcodat is.” Mt 5,39 (Péld 24,29; Lk 21,25–33; Jak 5,7–8; Zsolt 87) Az erőszak végigkíséri az emberiség egész életét és történelmét. Mégsem vagyunk kiszolgáltatva neki. Igaz, az erőszakmentesség nem születik velünk, mint egy adottság, de megtanulhatjuk, hogy széppé tegyük az emberek életét szeretetünkkel! Jézus erre tanít és ad példát.

Hétfő

Gondom van rá, hogy ígémet beteljesítem. Jer 1,12 (Róm 10,17; Zsid 6,9–12; Ézs 11,1–10) Sokszor ennek az ellenkezőjét tapasztaljuk: mintha Isten akarata nem teljesülne. Ezért ez az ige legyen nekünk csodálatos biztatás, hogy merjük észrevenni a látható események mögötti történetet is. Ekkor tud beszélni a keresztény ember Isten megtapasztalt csodáiról. Életünk és a világtörténelem ugyanis Isten kezében van.

Kedd

Az éjszaka múlik, a nappal pedig már egészen közel van. Tegyük le tehát a sötétség cselekedeteit, és öltözz fel a világosság fégyvereit. Róm 13,12 (Ézs 60,2; Jel 2,12–17; Ézs 12,1–6) Pál apostol arra figyelmeztet, hogy nem olyan egyszerű letenni életünk korábbi szabályait, rossz szokásait és bűneit. A keresztény élet küzdelemmel jár, amelyhez fel kell vennünk a világosság „fégyvereit”. Ne felejtjük el: a világosságban nem lehet a bűnököt elrejtteni. Nagyszüleink korában sok házban ott volt a szoba falán az ebredési mozgalmak figyelmeztető táblája: „Hát Jézus mit szól hozzá?” Így segítettek magukat is, hogy életük tisztább legyen. Döntéseink előtt mi is kérdezzük meg önmagunktól, hogy vajon Jézus mit szól hozzá!

Szerda

A jóra törekedjétek, ne a rosszra, akkor életben maradtok. Ám 5,14 (1Pt 5,5; Jel 2,1–7; Ézs 24,1–23) Ámós az életük újragondolására hívja fel mind az egyszerű embereknek, mind a nép vezetőinek figyelmét. Az egyéni érdek érvényesítése, az önzés tönkreteszi a család és az ország életét. Nem sikerül ugyan mindig megvalósítani a legjobbat, de aki nem törekszik a jóra, az biztos el fog bukni. Csak a jóra törekvő és hiteles emberek azok, akikben megbízhatunk, és akikkel együtt szeretnénk élni akár a házasságban, akár a közéletben.

Csütörtök

A megrepedt nádszál nem töri össze, a füstölő mécses nem oltja el. Ézs 42,3 (Mt 15,30–31; 2Kor 5,1–10; Ézs 25,1–9) A szenvedéstől és a megpróbáltatásoktól mindnyájan félünk, pedig már számtalanszor megtapasztaltuk, hogy érett emberré éppen a nehéz idők, a megpróbáltatások nevelnek. A szenvedés, a betegség lehet a mi bűnünk következménye: kicsapongó életmódunk vagy lehetetlen emberi magatartásunk teszi pokollá az életet. De lehet a környezetünk is „pokol”, vagy maga a társadalom, amikor például háború van. Ezekben a nagyon nehéz időkben is fordulhatunk Istenünkhöz, aki nem hagy el, hanem megoldást ad életünkre!

Péntek

Jézus Krisztus mondja: „Aki pedig hallja tőlem ezeket a beszédeket, de nem cselekszi, hasonló lesz a bolond emberhez, aki homokra építette a házát.” Mt 7,26 (Ézs 55,3; Lk 22,66–71; Ézs 26,1–6) Minden építész tudja, hogy a házak alapozását nagyon komolyan kell venni. A felületes építkezés előbb vagy utóbb megbosszulja magát. Ezt látjuk az iskolázatlanságnál is. Mindenki szeretné, ha gyermeke mérnök vagy orvos lenne – de nem lesz, mert az iskolában már az írás-olvasást sem tanulta meg becsületesen. A keresztény életvitel is azért dől össze sokaknál, mert az alapokat nem tanulják meg, ezért nem veszik komolyan a naponkénti imádságot, Isten akaratának a keresését.

Szombat

Olyan dolgot látnak, amiről senki sem beszélt nekik. Ézs 52,15 (Róm 15,20–21a; 1Thessz 4,13–18; Ézs 26,7–19) Isten mindig kész, hogy meglepetésszerűen is mutasson új utat, így mutassa ki szeretetét. Akkor is közel van hozzánk, amikor mi már semmit sem várunk az élettől. Bizony még új dolgok is kezdődhetnek életünkben, amikor mi már csak Istenben reménykedhetünk!

■ MISSURA TIBOR

VASÁRNAPTÓL VASÁRNAPIG

Ajánló a rádió és a televízió műsoraiból december 10-től december 17-ig

VASÁRNAP	HÉTFŐ	KEDD	SZERDA
8.05 / Bartók rádió Varga Petra játszik a Deák téri evangélikus templom orgonáján (60')	10.50 / Duna II. Autonómia Biblia pauperum – Szegevények Bibliája (magyar művészeti film, 2003) (21')	11.00 / Duna Tv Isten kezében Cseri Kálmán református lelkész portréja (ism.) (26')	11.20 / Kossuth rádió Tetten ért szavak (13)
8.30 / Civil rádió Evangélikus félóra az Evangélikus Rádiómisszió szerkesztésében	13.30 / Kossuth rádió Krisztus közöttünk A görög katolikus egyház félórása	11.33 / Kossuth rádió Karácsonyi könyvvásár, 2006 Kamarás István: Betlehembe kéne menni. Karácsonyi mesék (24')	13.30 / Kossuth rádió „Tebenned bíztunk eleitől fogva...” A református egyház felőrája
10.20 / mtv Református ifjúsági műsor (10')	14.55 / mtv Egyházak Amerikában	12.00 / Duna II. Autonómia Historiás történeti játszóház	16.05 / Bartók rádió Muzsikáló délután
12.05 / Duna Tv Élő egyház (26')	17.00 / PAX Kerékpártúra egyháztörténeti utakon	2/1. rész: Honfoglalás (magyar ismeretterjesztő sorozat, 1997) (25')	17.00 / PAX Kerékpártúra egyháztörténeti utakon Ott vagyok (ZMC – 33')
13.00 / mtv Hattyúdál (magyar film, 1963) (96')	19.15 / Bartók rádió Barátságos bölcsességek	14.25 / Duna Tv Asszonyok a forradalomban (magyar dokumentumfilm, 2006) (51')	18.30 / Petőfi rádió Kerengő (30')
15.04 / Kossuth rádió Kard és kereszt (31')	21.35 / Kossuth rádió Értsünk szót! (25')	16.00 / mtv Emeljük fel szívünket (5')	19.35 / Bartók rádió Ünnepi hangverseny Kodály Zoltán tiszteletére
20.30 / Duna Tv Katasztrófák orvosi (magyar dokumentumfilm, 2006) (25')		21.05 / Kossuth rádió Nemzetközi vallási híradó (30')	21.55 / Bartók rádió Összkiadás – Mozart minden műve Misék, 1. rész (65')

CSÜTÖRTÖK

5.20 / mtv és m2
A Hajnali gondolatok mai adásában Johann Gyula evangélikus lelkészt hallhatjuk.
8.30 / Bartók rádió
Pódium
11.00 / Duna Tv
Élő egyház (26')

PÉNTEK

6.33 / Kossuth rádió
Az én hazám
8.20 / Duna II. Autonómia
Apáról fiúra. Advent (magyar néprajzi sorozat, 2002) (20')

SZOMBAT

7.30 / Rádió C (FM 88,8)
Evangélikus félóra az Evangélikus Rádiómisszió szerkesztésében
9.00 / mtv
A Trianon-szindróma
5/5. rész (25')

VASÁRNAP

8.05 / Bartók rádió
Adventi orgonamuzsika (60')

HIRDETÉS

Ajánlódokozzon könyvutalványt!

A Luther Kiadó könyvesboltjának (1085 Budapest, Üllői út 24.) teljes árukézfletére érvényes utalvány 1000, 5000 és 10 000 forintos címletekben kapható a könyvesboltban, illetve megrendelhető a kiadótól (fax: 1/486-1229; e-mail: kiado@lutheran.hu). Könyvesboltunk december 1. és 23. között hétfőtől péntekig 9 és 18, szombatonként pedig 9 és 13 óra között tart nyitva.

A Luther Kiadó adventi könyvvására keretében december 23-áig 10–50%-os kedvezményt ad; a kiadványokról részletesebben december 3-i számunk 6–7. oldalán olvashatnak.

Evangélikus Élet

A MAGYARORSZÁGI EVANGÉLIKUS EGYHÁZ HETILAPJA

E-mail: evelet@lutheran.hu
Évlet on-line: www.evelet.hu
Hirdetésfelvétel: hirdetes@evelet.hu

Szerkesztőség: 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-1108; 20/824-5519, fax: 1/486-1195. Szerkesztőségi titkár: Boda Zsuzsa (zsuzsa.boda@lutheran.hu).

Főszerkesztő: T. Pintér Károly (karoly.pinter@lutheran.hu). Olvasószerkesztők: Győri Virág vez. szerk. (virag.gyori@lutheran.hu), Dobszoni Sándor (sandor.dobszoni@lutheran.hu). Korrektor: Huszár Mariann (mariann.huszar@lutheran.hu). Tervező-szerkesztő: Nagy Bence (bence.nagy@lutheran.hu). Főmunkatárs: Gazdag Zsuzsanna (zsuzsa.gazdag@lutheran.hu).

Rovatvezetők: Bogdányi Gábor – EvElet on-line (gabor.bogdanyi@lutheran.hu), dr. Ecsedi Zsuzsanna – Cantate (ezsu@lutheran.hu), Kende K. Péter – Oratio Oecumenica (peter.kendeh@lutheran.hu), Köhát Dorottya – Új nap – új kegyelem (dora.kohati@lutheran.hu), Véghegyi Antal – A vasárnap igéje (antal.veghegyi@lutheran.hu).

Árusítja a kiadó és a Magyar Posta Rt. (ÜLK) INDEX 25 211, ISSN 0133-1302

Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu)
1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-5478, 1/486-1228; 20/824-5518, fax: 486-1229. Felelős kiadó: Kende K. Péter (peter.kendeh@lutheran.hu).

Nyomdai előállítás: Szikra Lapnyomda Rt. Felelős vezető: Máthé Sándor vezérigazgató
E-mail: szikra.kervigh@szikralapnyomda.hu

Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj beföldön negyed évre 2145 Ft, fél évre 4290 Ft, egy évre 8580 Ft, szomszédos országba egy évre 29 000 Ft (116 euró), egyéb külföldi országba egy évre 33 800 Ft (135 euró).

Csak a minden hónap 16-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejéig törölni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság.

Beküldött kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza. Az adott lapszámba szánt kéziratokat a megelőző hét csütörtökéig kérjük leadni! A hétfő delutáni lapzárta kizárólag a hétfői eseményekkel összefüggő (és a szerkesztőséggel előzetesen egyeztetett) írások tudjuk figyelembe venni. Az e-mailben küldendő kéziratokat az evelet@lutheran.hu, a hirdetésekét a hirdetes@evelet.hu címre várjuk.